

TALOUSANALYYSIOHJELMAN HYÖDYNTÄMINEN TILITOIMISTOSSA

Noora Huvitus

Tampereen ammattikorkeakoulu
Opinnäytetyö
Toukokuu 2012
Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

NOORA HUVITUS: Talousanalyysiohjelman hyödyntäminen tilitoimistossa

Ohjaaja: Heli Leskinen
Opinnäytetyö 55 sivua, josta liitteitä 2 sivua
Toukokuu 2012

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimi tilitoimisto Scantilit Oy. Työn tarkoituksena oli selvittää, miten tilitoimisto voi hyödyntää talousanalyysiohjelmaa asiakasyritystensä palvelemisessa, ja millaisia lisäpalveluja ohjelman avulla voidaan tarjota. Ohjelman käyttöä testattiin Scantilit Oy:n erään asiakasyrityksen tilinpäätöstiedoilla.

Talousanalyysiohjelman avulla voidaan analysoida yrityksen taloudellista tilannetta erilaisten tunnuslukujen kautta, ja se soveltuu hyvin esimerkiksi tilinpäätöksen yhteydessä tehtävään analyysiin. Tässä työssä pääpaino olikin tilinpäätösanalyysissä, ja sen toteuttamisessa ohjelman avulla.

Opinnäytetyön teoriaosassa käydään läpi tilinpäätösanalyysin taustaa, tunnuslukujen käyttöä ja tilinpäätöksen sisältöä. Tilinpäätösanalyysin laatijan tulee hallita mainitut asiat, jotta analyysi on luotettava ja vastaa tilaajaan tarpeisiin. Laatijan on hyvä tuntea myös analyysin lukijan taidot analyysin tulkintaan.

Työn käytännön osassa analyysiohjelma testattiin case-yrityksen tilinpäätöstietojen avulla ja esitetään case-yrityksen keskeisimmät tulokset. Johtopäätöksissä pohditaan ohjelman tuomia mahdollisuuksia ja riskejä sekä sitä, kuinka ohjelman mahdollistamat uudet palvelut tulisi kohdentaa asiakasyrityksille.

Ohjelman käyttö havaittiin helpoksi, ja kaikki tilitoimiston työntekijät voivat tarvittaessa käyttää sitä. Kukin työntekijä voi myös vastata palvelun tarjoamisesta omille vastuusiakkailleen. Tilitoimiston asiakasyritysten tarpeet palvelulle ovat hyvin erilaisia. Myös asiakkaiden taidot tulkita ja hyödyntää analyysiä vaihtelevat, joten avainasemassa analyysipalvelun tarjoamisessa ovat tilitoimiston asiantuntijuus ja neuvonta.

Asiasanat: talousanalyysiohjelma, tilinpäätösanalyysi, tunnusluvut, tilinpäätös.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration

NOORA HUVITUS: The Utilisation of Financial Analysis Software in an Accounting Company

Supervisor: Heli Leskinen
Bachelor's thesis 55 pages, appendices 2 pages
May 2012

This work was commissioned by an accounting company called Scantilit Oy. The purpose of this bachelor's thesis was to study how the company could utilise financial analysis software in serving customers and what kind of additional services the company could offer by using this software. The software was tested with the financial information of a customer company of Scantilit Oy.

Financial analysis software helps to analyse a company's financial situation by focusing on different key indicators. The software is very useful for doing an analysis for example after balancing the books. Therefore, the main focus of this work was on the financial statement analysis and formulating it with the help of the software.

The theory section of this thesis covers the context of a financial statement analysis, the use of financial indicators and the contents of a financial statement. It is necessary to know the theory, in order to produce an analysis that is reliable and meets the requirements of the customer. It is also good to be aware of the reader's ability to interpret the analysis.

In the practical part of this work the software was tested with the case company's financial statement report and its central results are presented. The conclusion section deals with the possibilities and risks which using the software involves, and how the new services enabled by the software should be targeted at customers.

Using the software was discovered to be easy, and all of the staff at Scantilit Oy can use it when needed. The employees can also be responsible for offering the service to their own customers. The customers have very different needs for the service. Also their skills in interpreting the analysis and exploiting its results differ, so expertise and consulting are in a key position when offering the analysing service.

Key words: financial analysis software, analysis of financial statement, financial indicators, financial statement.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TOIMEKSIANTAJAN JA OHJELMAN ESITTELY	7
3	TILINPÄÄTÖSANALYYSIN TAUSTAA	9
3.1	Tilinpäätösanalyysin määritelmä	9
3.2	Tilinpäätösanalyysin hyödyntäminen.....	10
3.2.1	Verottaja	10
3.2.2	Sijoittajat ja toimittajat.....	11
3.2.3	Tilitoimisto tilinpäätösanalyysin hyödyntäjänä	11
3.2.4	Asiakasyritysten johto	12
4	TUNNUSLUKUJEN KÄYTTÖ	14
4.1	Lukujen tulkinta ja vertailtavuus	15
4.2	Tulkinnan haasteet.....	17
5	TULOSLASKELMA	19
5.1	Liikevaihto	19
5.2	Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos	20
5.3	Liiketoiminnan muut tuotot	21
5.4	Materiaalit ja palvelut	21
5.5	Henkilöstökulut.....	22
5.6	Poistot ja arvonalentumiset	23
5.7	Liiketulos	24
5.8	Tilikauden voitto tai tappio.....	24
6	TASE	25
6.1	Vastaava	25
6.1.1	Pysyvät vastaavat.....	25
6.1.2	Vaihtuvat vastaavat	26
6.2	Vastattavaa	27
6.2.1	Oma pääoma.....	27
6.2.2	Edellisten tilikausien voitto tai tappio	28
6.2.3	Pakolliset varaukset.....	28
6.2.4	Vieras pääoma	29
7	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	30
7.1	Tuloslaskelman liitetiedot	30
7.2	Taseen liitetiedot	31
8	TILINPÄÄTÖKSEN OIKAISU	32
8.1	Tuloslaskelman oikaisu	32
8.2	Taseen oikaisu	32
9	TUNNUSLUVUT	34
9.1	Kannattavuus	34
9.2	Vakavaraisuus.....	36
9.3	Maksuvalmius	36
9.4	Tehokkuus	37
9.5	Yrityksen arvon määrittäminen.....	38
10	ANALYYSIOHJELMAN TESTAUS	40
10.1	Case-yritys ja sen taloustiedon tarpeet.....	40
10.2	Ohjelman käyttö.....	41
10.3	Case-yrityksen tulokset.....	45
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
11.1	Palvelun mahdollisuudet.....	47

11.2	Palvelun riskit	48
11.3	Palvelun kohdentaminen	49
11.4	Palvelun käyttöönotto	51
12	YHTEENVETO	52
	LÄHTEET	53
	LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Tilinpäätöksen laatiminen ja sen tarjoama tieto yrityksestä kiinnostaa useita eri sidosryhmiä. Muiden muassa verottajalla, velkojilla, sijoittajilla ja asiakkailta on tarve saada tietoa yrityksen tilasta hieman eri näkökulmista. Tilinpäätös ja sen onnistunut analysointi antavat tarpeellista tietoa myös yrityksen omistajille sekä johtoryhmälle yritystä koskevan päätöksenteon tueksi. Tilinpäätösanalyysi auttaa arvioimaan esimerkiksi investointi- ja kasvumahdollisuuksia sekä yrityksen arvoa kauppatilanteissa.

Opinnäytetyöni aiheen valitsin oman kiinnostukseni vuoksi. Opintojeni aikana olen ollut kiinnostunut yritysten tilinpäätösanalyysistä ja yrityksen tilanteen raportoinnista. Halusin myös oppia aiheesta lisää nykyisen työni vuoksi. Opinnäytetyön toimeksiantaja on tilitoimisto Scantilit Oy, jossa olen töissä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka tilitoimisto voi hyödyntää ostamaansa talousanalyysiohjelmaa asiakasyritysten taloudellisen aseman analysoinnissa, ja millaisia lisäpalveluja ohjelman avulla voidaan tarjota tavallisten tilitoimistopalvelujen lisäksi. Ohjelman käyttöön ja mahdollisuuksiin perehdytään case-yrityksen avulla. Case-yrityksenä käytetään tilitoimiston asiakasyritystä Yritys X Oy:tä. Työn tavoitteen saavuttamiseksi työssä käytetään ohjelman tuottaman tiedon lisäksi lähdeaineistona alan kirjallisuutta, kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskevaa lainsäädäntöä sekä tilitoimiston omistajan ja case-yrityksen käyttämän konsultin kanssa käytyjä keskusteluja.

Työn alussa esitellään toimeksiantajayritys ja analyysiohjelma. Sen jälkeen käydään läpi tilinpäätösanalyysin taustaa, määritelmää ja käyttäjiä. Luvussa kolme perehdytään erilaisten tunnuslukujen käyttöön ja tulkintaan. Luvuissa neljä ja viisi käydään läpi tuloslaskelma ja tase ja luvussa kuusi tilinpäätöksen liitetiedot. Luku seitsemän käsittelee tilinpäätöksen oikaisua, ja luvussa kahdeksan esitellään keskeisimmät tunnusluvut sekä erilaisia arvonmäärityksen tapoja.

Työn varsinainen käytännön osuus koostuu analyysiohjelman käyttöön perehtymisestä Yritys X Oy:n tilinpäätöksen analysoinnin kautta. Lopuksi esitellään johtopäätöksiä ohjelman käytettävyydestä ja hyödyntämisestä tilitoimiston palvelujen tuottamisessa ja kohdentamisessa asiakkaille.

2 TOIMEKSIANTAJAN JA OHJELMAN ESITTELY

Scantilit Oy on taloushallinnon palveluja tarjoava auktorisoitu tilitoimisto. Palveluihin kuuluvat muun muassa kirjanpito, tilinpäätökset, palkanlaskenta, laskutus- ja reskontrapalvelut, veroneuvonta ja yrityksen perustamispalvelut. Tilitoimisto työllistää kaksi työntekijää kokopäiväisesti ja kaksi osa-aikaisesti. Asiakkaat ovat pieniä, korkeintaan kymmenen henkilöä työllistäviä yrityksiä useilta eri toimialoilta. Suurimmalla osalla asiakasyrityksistä ei juuri ole omaa taloushallintoa tai taloushenkilöstöä, joten tilitoimiston tarjoamat monipuoliset neuvontapalvelut ovat tärkeässä asemassa.

Asiakasyritysten tarve ja kiinnostus erilaisia palveluja kohtaan vaihtelee suuresti – useimmiten yrityksen koon ja toimialan mukaan. Pienimmille yrityksille tehdään ainoastaan kirjanpito kausiveroilmoituksineen sekä tilinpäätös. Osalle suuremmista asiakkaista tehdään lisäksi esimerkiksi palkanlaskenta ja -maksu, kassavirtalaskelmia ja joitakin analyysejä.

Tilitoimistoon hankittiin hiljattain Excel-pohjainen talousanalyysiohjelma. Ohjelmaan syötetään kohdeyrityksen tuloslaskelmasta ja taseesta taloudellisia lukuja, ja se analysoi tietojen pohjalta taloudellista asemaa useiden erilaisten tunnuslukujen kautta. Tietoja voidaan syöttää kolmelta toteutuneelta tilikaudelta, jolloin ohjelma analysoi nykytilanteen lisäksi taloudellista kehityssuuntaa. Lisäksi ohjelmaan voidaan halutessa syöttää viisi ennustevuotta, jolloin ohjelma ennustaa kehitystrendejä ja määrittelee myös yrityksen arvon neljällä eri tavalla.

Tunnuslukujen toteutuneiden arvojen yhteydessä ohjelma näyttää yksinkertaisilla symboleilla, onko tunnusluku hyvällä vai huonolla tasolla yleisiin viitearvoihin nähden (kuva 1).

2009	2010	2011
 HYVÄ	 TYYDYTTÄVÄ	 HEIKKO
***	-8,2%	-2,7%
2,3 	2,7 	3,9
0,8 2,94 2,6	1,0 2,56 3,1	1,3 3,02 4,9
27,0 3,2 	27,5 3,8 	25,9 4,1
7,9	9,0	8,1
51,9 2,3 	42,0 3,2 	44,8 3,5
0,4 	0,6 	0,6

KUVA 1. Ohjelman käyttämät symbolit

Toimialaan liittyviä tunnuslukuasteikkoja ja viitearvoja ohjelmaan ei voida syöttää, joten kaikki tunnusluvut eivät suoraan kelpaa toimialavertailuun. Tunnusluvut kertovat kuitenkin nopeasti ja suuntaa antavasti yrityksen omasta taloudellisesta tilanteesta. Kunkin tunnusluvun kohdalla on lisäksi kommentti laskenta-kaavasta ja viitearvoista sekä lyhyesti kerrottu, mitä tunnusluku ilmaisee.

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSIN TAUSTAA

Kirjanpitolaki määrittelee taseelle, tuloslaskelmalle ja rahoituslaskelmalle tietyt perustehtävät. Nämä tehtävät ovat taloudellisen aseman, tuloksen muodostumisen sekä varojen hankinnan ja käytön kuvaaminen. Tilinpäätöstietojen käyttäjiä ovat kaikki, joille julkistetun tilinpäätöksen sisältö on hyödyllinen jonkin käyttötehtävän kannalta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 20.)

Yrityksen taloudellisen tilan arviointi on merkittävä osa talouden päätöksenteoa. Muun muassa yrityskaupat, sijoituspäätökset ja konkurssiriskin arviointi vaativat päätöksentekijältä luotettavaa tietoa yrityksen tilasta. Tietoja käyttävät ja tarvitsevat yrityksen lisäksi myös sen sidosryhmät kuten velkojat, sijoittajat, asiakkaat ja tiedotusvälineet. Eri ryhmät ovat kiinnostuneita yrityksen tilasta erilaisista näkökulmista. Sen vuoksi tilinpäätösanalyysin avulla tuotetaan tietoa yrityksen toiminnasta useista eri näkökulmista. Yrityksen kannattavuus, vakavaraisuus, maksuvalmius ja toiminnan tehokkuus ovat keskeisimpiä analysoitavia ominaisuuksia. (Kallunki & Kytönen 2004: 13—14.)

3.1 Tilinpäätösanalyysin määritelmä

Tilinpäätösanalyysissa verrataan eri yritysten taloudellista tilaa samalla ajanjaksolla tai yksittäisen yrityksen taloudellisen tilan kehittymistä eri ajanjaksoina. Ensin mainituista vertailuista esimerkkinä ovat muun muassa luotonantajien arviot eri yritysten vakavaraisuudesta. Jälkimmäisistä vertailuista voidaan mainita esimerkiksi osakesijoittajien ennusteet yrityksen tuloksen kehityksestä. (Kallunki & Kytönen 2004: 14.)

Nykyaikainen tilinpäätösanalyysi voidaan jakaa suoriteperusteiseen, markkina-perusteiseen ja rahavirta-analyysiin. Suoriteperusteisessa analyysissä tulot ja menot kirjataan niiden syntyessä ja ne jaksotetaan tilinpäätöshetkellä eri tilikausille. Markkinaperusteinen analyysi yhdistää tilinpäätösinformaatiota osakemarkkinoilta saatavaan informaatioon. Rahavirta-analyysissä seurataan rahan liikkeitä eikä menoja ja tuloja kohdisteta eri tilikausille. (Kallunki & Kytönen 2004: 14.)

3.2 Tilinpäätösanalyysin hyödyntäminen

Kallungin ja Kytösen mukaan tilinpäätöksen analysointi tuottaa informaatiota useille yrityksen sidosryhmille. Vaikka sidosryhmien tavoitteena on yleensä muodostaa kokonaiskuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta, ryhmät painottavat eri ominaisuuksia. Esimerkiksi verottaja on kiinnostunut yrityksen vuosituloksesta, jonka mukaan maksettava vero määräytyy. Vieraan pääoman sijoittaja puolestaan kiinnostaa yrityksen vakavaraisuus eli kyky suoriutua pitkäaikaisista veloista. Muiden sidosryhmien kuten asiakkaiden ja kilpailijoiden kiinnostus tilinpäätösanalyysin tuottamaa tietoa kohtaan riippuu tilanteesta ja yrityksestä. (Kallunki & Kytönen 2004: 17—18.)

Lisäksi tilinpäätösanalyysi tarjoaa yrityksen omalle johdolle arvokasta tietoa yrityksen tilasta. Tilinpäätöksestä saatuja tietoja voidaan hyödyntää muun muassa yrityksen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä sekä yrityksen arvon määrittämisessä mahdollista yrityskauppaa varten. Analyysiohjelmasta saadaan suoraan joitakin raportteja – esimerkiksi maksuvalmiuden ja kannattavuuden tunnusluvuista – joita voidaan hyödyntää niin yrityksen sisäisessä päätöksenteossa, kuin sidosryhmien kanssa toimiessa.

Alla on kerrottu lyhyesti muutamista yritysten tärkeimmistä sidosryhmistä ja näiden tarpeista tilinpäätösanalyysin suhteen. Tässä työssä keskitytään jatkossa kuitenkin tilinpäätöksen analysointiin ja analyysiohjelman hyödyntämiseen tilitoimiston ja sen asiakasyritysten näkökulmasta.

3.2.1 Verottaja

Yrityksen verotettavaa tuloa selvitetessä lähtökohtana on vuotuisessa tilinpäätöksessä näytetty tulos. Tulos lasketaan elinkeinoverolain säädösten mukaan. Vaikka verottajan tavoitteena onkin saada tarkka kuva yrityksen tekemästä voitosta, laki mahdollistaa suhdannevaihtelut huomioivan joustavan tuloksen raportoinnin. (Kallunki & Kytönen 2004: 18.) Yrityksellä on siis lain mukaisia keinoja jonkin verran säädellä näytettävän tuloksen määrää.

3.2.2 Sijoittajat ja toimittajat

Yritykseen varojaan sijoittaneet muodostavat keskeisen tilinpäätösanalyysiä käyttävän ryhmän. Osakkeenomistajat sijoittavat yritykseen varojaan oman pääoman ehdoilla ostamalla yrityksen osakkeita ja he odottavat sijoitukselleen tuottoa. Yritys maksaa osakkeille osinkoa tekemänsä tuloksen mukaan, joten yrityksen kannattavuus on keskeisin osakkeenomistajia kiinnostava ominaisuus. (Kallunki & Kytönen 2004: 18.)

Vieraan pääoman ehdoilla yritykseen sijoittavat luotonantajat kuten pankit ja joukkovelkakirjalainoja merkitsevät sijoittajat. Näiden ryhmien tavoitteet tilinpäätösanalyysin tuottamalle informaatiolle poikkeavat verottajan ja osakesijoittajien tavoitteista. Yritys maksaa vieraasta pääomasta sovitut korot ja pääoman palautukset laina-ajan kuluessa kannattavuuden vaihteluista huolimatta, joten yrityksen kannattavuus ei ole näille ryhmille keskeisin kiinnostuksen kohde. Vieraan pääoman sijoittajia kiinnostaakin eniten yrityksen vakavaraisuutta koskeva tieto. Kuitenkin pitkään kestänyt kannattavuuden heikentyminen saattaa vaarantaa myös vakavaraisuuden, joten kiinnostus ei rajoitu vain vakavaraisuuteen, vaan myös pitkän aikavälin kannattavuus on tärkeä tarkastelun kohde. (Kallunki & Kytönen 2004: 19.)

Yrityksen tavarantoimittajia kiinnostaa pitkälti sama informaatio kuin vieraan pääoman sijoittajia. Yritys saa tavarantoimittajilta yleensä maksuaikaa ja nämä ostovelat ovat luonteeltaan vierasta pääomaa, joskin niiden maksuaika on lyhyempi kuin varsinaisen vieraan pääoman. Tämän vuoksi toimittajia kiinnostaa tilinpäätösanalyysissä eniten yrityksen kyky suoriutua lyhytaikaisista veloistaan. Vakavaraisuutta ja erityisesti maksuvalmiutta koskeva tieto on tällöin hyödyllisintä. (Kallunki & Kytönen 2004: 19—20.)

3.2.3 Tilitoimisto tilinpäätösanalyysin hyödyntäjänä

Tilitoimiston asiakasyritysten tarve tilinpäätöksestä ja sen analysoinnista saadulle informaatiolle vaihtelee suuresti. Pienimpiä yrityksiä kiinnostaa lähinnä se, että kassavarat riittävät ja omistaja saa kohtuullisen toimeentulon toiminnasta. Tällöin ainoat seurattavat kohteet saattavat yksinkertaisimmillaan olla pankkitilin

saldo ja tilikauden tulos. Lisäksi pienillä yrityksillä saattaa olla vain yksi tilinpäätöksestä kiinnostunut sidosryhmä, verottaja, eikä tilinpäätösanalyysille näin ollen ole tarvetta. Sen sijaan suurempien asiakasyritysten johtoa voi kiinnostaa syvällisempi taloudellisen tilanteen analysointi. Vaikka yrityksen johdolla ei olisi talousalan koulutusta tai kokemusta, sitä saattaa kiinnostaa tunnuslukuanalyysi ja tuloksen rakentuminen. Suurempien yritysten pääomarakenne voi olla monimutkaisempi kuin pienten, joten analyysi kiinnostaa myös rahoittajien näkökulmasta.

Tilitoimistojen välisessä kilpailussa analyysiohjelman käyttö voi toimia positiivisena kilpailutekijänä. Suurilla tilitoimistoilla varmasti on vastaavia ja monipuolisempia ohjelmia käytössään, mutta suurten tilitoimistojen palvelut ovat monesti pienille asiakkaille liian kalliita ja osin tarpeettomia. Scantilit Oy:n kilpailuetu on siinä, että se voi tarjota pienille ja keskisuurille yrityksille tavallisten tilitoimistopalvelujen ohella analyysipalvelua huomattavasti suuria toimistoja edullisemmin ja nopeammin. Analyysi ja raportointi eivät myöskään olisi kaikilta asiakkailta automaattisesti laskutettavia palveluja – kuten monesti suurilla toimistoilla – vaan palvelut kohdennettaisiin vain niitä haluaville.

3.2.4 Asiakasyritysten johto

Talousanalyysiohjelmaa testattiin asiakasyritys X Oy:n tilinpäätöstiedoilla. Yritys X:n nykyinen omistaja osti yrityksen liiketoiminnan keväällä 2006. Omistaja ei itse työskentele yrityksessä eikä hänellä ole aiempaa kokemusta alalta, vaan yritys on sijoituskohde. Omistaja ei itse tee taloudellista arviointia, mutta yritys käyttää ulkopuolista yritysconsulttia. Yritykselle ei tehdä varsinaista tilinpäätösanalyysiä eikä tilinpäätöksestä lasketa säännöllisesti seurattavia tunnuslukuja. Pienille yrityksille tyypilliseen tapaan tilinpäätös nähdään pikemminkin pakollisena raporttina verottajaa varten. Yritysconsultti kuitenkin tarkastelee tilinpäätöstä ja laskee joitakin tunnuslukuja arviointinsa tueksi. Enemmän yrityksessä kuitenkin tarkastellaan sille tärkeimpien lukujen esimerkiksi rahoitustuloksen ja myyntikatteiden absoluuttisia arvoja.

Parhaimmillaan ohjelman avulla tehty analyysi voisi tarjota hyviä eväitä asiakasyritysten omistajille tuloksen rakentumisen ja pitkän aikavälin kannattavuus-

den ymmärtämiseen. Lisäksi tunnuslukujen ja tavoitteiden toteutumisen säännöllinen seuraaminen olisi helpompaa automatisoidun analyysin avulla. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että pelkkien tunnuslukujen laskemisen ja vuosittaisen seuraamisen lisäksi tunnuslukujen laskentakaavat, niiden takaa löytyvät erät sekä tunnuslukujen vaikutus avataan ja selvitetään kunnolla tunnuslukujen käyttäjälle. Juuri tässä asiassa tilitoimistolla on mahdollisuus tarjota lisäpalvelua etenkin yrityksille, jotka eivät käytä Yritys X Oy:n tavoin yritysconsulttia.

Yhteenvetona voidaan todeta, että eri sidosryhmien ja tilitoimiston asiakasyritysten tärkeimmät kiinnostuksen kohteet vaihtelevat tilanteen ja yrityksen mukaan. Kukin tilinpäätösanalyysia käyttävä ryhmä on jossain määrin kiinnostunut yrityksen taloudellisesta tilanteesta yleisesti, mutta tärkeimpinä ominaisuuksina kaikkien sidosryhmien kohdalla voidaan pitää yrityksen kannattavuutta ja vakavaraisuutta. Nämä ominaisuudet vaikuttavat eniten yrityksen taloudelliseen kokonaisuutensa tilanteeseen.

4 TUNNUSLUKUJEN KÄYTTÖ

Yrityksen taloudellista tilannetta havainnoidaan usein tilinpäätöksen sisältämää tiedosta lasketuilla tunnusluvuilla. Luvut lasketaan jakamalla jokin tuloslaskelman tai taseen erä jollain toisella, yleensä yrityksen kokoa mittaavalla erällä. Perinteisen tilinpäätösanalyysin avulla voidaan laskea useita eri tunnuslukuja eri käyttötarkoituksiin. Haastavaa onkin valita juuri oikeat tunnusluvut kuvaamaan haluttuja ominaisuuksia. (Kallunki & Kytönen 2004: 73—74.)

Tunnuslukujen avulla analysoidaan yrityksen taloutta ja taloudellisia toimintaedellytyksiä. Luvut ovat hyödyllisiä yritysten välisessä vertailussa, yrityksen historian kuvaamisessa sekä kehityslinjojen löytämisessä ja esittämisessä. Vertailtaessa eri yrityksiä keskenään voidaan ottaa huomioon tai eliminoida yritysten välisiä kokoeroja ja muita vertailua vaikeuttavia tekijöitä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 196.)

Tunnuslukuja käytetään taloudelliseen toimintakykyyn vaikuttavien osatekijöiden kuvaamiseen ja analysointiin. Niiden avulla voidaan esimerkiksi kuvata yrityksen riskiä, kilpailuvoimaa, tehokkuutta ym. tilinpäätöksen lukijan kannalta olennaisia tekijöitä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 197).

Kun tunnuslukuja mitataan ja tutkitaan tehokkaasti, niistä voidaan tehdä yritykselle tavoitteita, joita hyödynnetään johtamisessa. Selkeinä tunnuslukuina ilmoitettuihin tavoitteisiin voidaan helposti yhdistää palkitsemisjärjestelmiä, tuloskortteja ja muita seurantavälineitä. Tunnuslukujen tulee toimia yrityksen tavoitteiden mukaisesti ja olla tarpeeksi monipuolisia. Näin ne toimivat johtamisen apuna ja lisäävät menestymisen mahdollisuutta. (Leppiniemi 2006.)

Tärkeintä onkin löytää juuri oman yrityksen taloudellista tilannetta ja tuloksen rakentumista parhaiten kuvaavat luvut lukuisten tunnuslukujen joukosta. Liian monien tai oman yrityksen menestymisen kannalta epäolennaisten tunnuslukujen seuraaminen on raskasta ja strategisen johtamisen kannalta epätarkoituksenmukaista.

4.1 Lukujen tulkinta ja vertailtavuus

Tilinpäätösanalyysi pyrkii kuvaamaan todellisuutta ja helpottamaan tärkeiden, yrityksen toimintaa koskevien kysymysten tekemistä. Vastausten löytämiseksi tunnuslukuja voidaan tulkita monesta eri näkökulmasta:

1. Lähtökohtana voi olla tunnusluvun absoluuttinen arvo, jota verrataan johonkin tiettyyn asteikkoon. Asteikko perustuu esimerkiksi kokemuksen kautta saatuun tietoon tai toimialan keskiarvoihin.
2. Tunnuslukuja voidaan tarkastella myös muutosten ja muutoksen suunnan kautta. Tällöin lukuja kannattaa tarkastella pitkältä aikaväliltä, jolloin saadaan parempi ja luotettavampi kuva trendistä.
3. Tunnusluvuilla tehdään usein toimiala- tai kilpailijavertailua. Toimialan keskiluvuista luodaan standardeja, joihin oman yrityksen lukuja verrataan.
4. Tunnuslukuja käytetään myös omien tavoitteiden ja suoritusten arviointiin. Näin ne voivat toimia johtamisen apuvälineenä. (Salmi 2004: 101—102.)

Tässä työssä case-yrityksen tunnuslukuja ei kuitenkaan tulkita erityisesti mistään tietystä näkökulmasta, eikä niillä suoriteta vertailua tavoitteisiin, kilpailijoihin tai toimialaan nähden. Tällaisten analyysien tekeminen edellyttäisi syvällistä perehtymistä yrityksen tavoitteisiin ja toimintahistoriaan sekä kilpailijoihin. Tavoitteena onkin selvittää yleisesti, millaista tietoa analyysiohjelma antaa, mihin sitä voitaisiin käyttää ja millaista lisäpalvelua ja -neuvontaa tilitoimistolta tarvitaan.

Leppiniemi (2006) kirjoittaa, että tunnusluvuista on eniten hyötyä, kun niillä suoritetaan erilaisia vertailuja. Vertaamalla lukuja eri tilikausiin saadaan näkyviin yrityksen kehityssuuntia ja hälytyssignaaleja. Merkittävä muutos tunnusluvussa vaatii aina selityksen, ja sitä etsiessä on tarpeen tuntee niin tilinpäätös, toimintakertomus kuin yleisesti taloutta. (Leppiniemi 2006.) Tällaiseen vertailuun analyysiohjelman tuottama tieto soveltuu hyvin. Koska ohjelmaan voidaan syöttää toteutuneita lukuja kolmelta eri tilikaudelta sekä lisäksi ennustevuosia, kehityssuuntien tarkkaileminen onnistuu helposti. Ohjelma näyttää samat tunnusluvut eri vuosilta rinnakkain, joten muutokset tunnusluvuissa on nopeasti silmäiltävissä.

sä. Lisäksi ohjelma laatii automaattisesti osasta tunnuslukuja kaavioita, joista trendit ja muutokset ovat havainnollisesti nähtävissä. Valmiita vastauksia muutosten syihin ei ohjelmasta kuitenkaan saa, vaan tunnuslukujen taustalla olevat erät ja niiden muutokset tulee itse selvittää.

Vertailua on hyvä tehdä myös muihin alan yrityksiin. Yritys voi tarkastella omien tunnuslukujensa sijoittumista alan tunnuslukutaulukoihin, joissa luvuille annetaan arvosanoja, tai seurata jonkin tietyn ominaisuuden (esimerkiksi kannattavuus, rahoitus) toteutumista muihin yrityksiin verrattuna. Tällaiset vertailut antavat signaaleja paitsi omista, myös asiakkaiden tai toimittajien mahdollisista riskeistä, sekä tietoa oman yrityksen asemasta yritys kentässä. (Leppiniemi 2006.)

Jos tunnuslukuja käytetään toimialavertailuun, on syytä muistaa, että saman alan erikokoiset yritykset voivat olla muun muassa rakenteeltaan ja liiketoimintoiltaan hyvin erilaisia ja siten jo lähtökohdiltaan vertailukelvottomia. Usein vertailukohtat onkin haettava samankokoisista yrityksistä. Lisäksi yritykset voivat käyttää erilaisia laskentaperusteita, jotka tuottavat vertailukelvottomia tuloksia tai tulosten taustalla voi olla normaalitilanteesta poikkeavia tapahtumia esimerkiksi yritysosto. (Salmi 2004: 103.)

Analyysiohjelma ilmoittaa tunnusluvut prosenttilukuina esimerkiksi liikevaihtoon tai taseen loppusummaan suhteutettuna, ja näyttää symboleilla, onko tunnusluku hyvällä vai huonolla tasolla. Vertailuasteikkoina käytetään yleisiä, toimialasta riippumattomia asteikkoja, joten sellaisenaan tunnuslukuja voi vertailla lähinnä kaiken liiketoiminnan keskiarvoihin. Toimialavertailua varten täytyy selvittää erikseen kyseisen toimialan asteikot ja keskiarvot. Vasta sen jälkeen voidaan analysoida yrityksen asemaa toimialan muihin toimijoihin nähden. Tällöin myös tunnuslukujen taso (hyvä tai huono) saattaa muuttua, kun vertailukohteena ovat oman toimialan viitearvot.

Koska tilinpäätöstä koskeva lainsäädäntö antaa tilinpäätäjälle valinnanvapautta useissa kohdissa, eri yritysten tilinpäätösten vertailu sellaisenaan on hankalaa, jopa mahdotonta. Leppiniemi ja Leppiniemi (2006) kirjoittavat: jotta eri yritysten välinen vertailu olisi mahdollista, tulee tilinpäätöksen lukijan usein rakentaa standardisoitu tilinpäätös eli suorittaa tilinpäätöksen oikaisu. Toinen vaihtoehto

on jakaa yritykset eri sarjoihin niiden valitsemien tilinpäätösmenetelmien mukaan ja tehdä vertailua sarjoittain. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 55.)

Tilinpäätöksen oikaisua käsitellään lisää luvussa seitsemän.

4.2 Tulkinnan haasteet

Tunnuslukujen käytössä ongelmana on usein niiden valtaisa määrä. Tärkeää on, että

- tunnusluku on validi. Tunnusluvun on mitattava juuri sitä, mitä on tarkoituskin.
- tunnusluku on luotettava eikä ole riippuvainen mittaajasta tai mittaustavasta. Tilinpäätösanalyysin suurin haaste on tässä, sillä tilinpäätöksessä tilinpäätäjällä on niin paljon harkinnanvaraa.
- tunnusluvun laskukaava ymmärretään. Käyttäjän on ymmärrettävä, mitä on mittaamassa, jotta voi aidosti sisäistää tunnusluvun kertomat asiat. (Salmi 2004: 104—106.)

Analyysiohjelma laskee yrityksen tiedoista lukuisia eri tunnuslukuja ja määrittelee lisäksi yrityksen arvon neljällä tavalla. Lukujen joukossa saattaa olla monia yritykselle tarpeettomia tunnuslukuja, ja vastaavasti niistä saattaa puuttua joitakin oleellisia. Analyysin käyttäjän kannattaakin valita isosta joukosta omalle yritykselle vain tärkeimmät luvut, joita seurataan ja tulkitaan. Koska ohjelma laskee tunnusluvut automaattisesti, ei tarpeettomien lukujen olemassaolo tuota lisätöitä, mutta niiden tulkinta kannattaa vähälle. Samoin tiedoista kannattaa jättää syöttämättä ne, joita ei tarvita haluttujen tunnuslukujen laskemiseen.

Kuten edellä mainittiin, tilinpäätäjällä on runsaasti harkinnanvaraa useissa tilinpäätöksen kohdissa. Tilinpäätäjät saattavat esimerkiksi jaksottaa ja arvostaa tapahtumia eri tavoin. Toisinaan yrityksellä on tarvetta näyttää mahdollisimman hyvää tulosta, toisinaan taas tulosta halutaan näyttää mahdollisimman vähän vaikkapa verotussyistä. Tämä aiheuttaa erityisiä haasteita tilinpäätöksen lukijalle. (Salmi 2004: 106.)

Salmen (2004) mukaan tilinpäätäjän valintojen lisäksi tilinpäätösajankohdalla on vaikutusta. Tase kuvaa yrityksen tilannetta vain tilinpäätöspäivänä, eikä se välttämättä kuvasta yrityksen normaalitilannetta. Juuri ennen tilinpäätöstä on saatettu tehdä suuri investointi tai toiminta voi olla hyvin sesonkiriippuvaista. Koska kirjanpito rekisteröi vain liiketapahtumia, esimerkiksi kiinteistöjen kohooneet arvot näkyvät vasta sitten, kun omaisuus myydään, ellei arvonnousuja tehdä. Tase ei myöskään huomioi esimerkiksi yrityksen henkistä pääomaa ja muita aineettomia eriä, ja ne jäävätkin analyysin tekijän harkinnan varaan. (Salmi 2004: 105—106.)

Myöskään analyysiohjelma ei voi ottaa huomioon edellä mainittuja aineettomia ja muita eriä, joita ei ole huomioitu taseessa. Sen vuoksi etenkin yrityksen arvon määrittäminen ohjelmalla on vain suuntaa antavaa. Todelliseen arvoon vaikuttavat monet tuloslaskelmassa ja taseessa näkymättömät asiat, kuten tulos- ja kasvuodotukset, henkilöstö sekä suhteet sidosryhmiin.

5 TULOSLASKELMA

Kirjanpito-laissa (1997) on säädetty, että tilikaudelta laadittavan tilinpäätöksen tulee sisältää tuloksen muodostumista kuvaava tuloslaskelma. Lauslahden (2007) mukaan tuloslaskelma kertoo konkreettisesti, kuinka paljon tuloja yritykselle on tullut, ja mitä kustannuksia näiden tulojen saavuttamiseksi on syntynyt. Tuloslaskelman viimeinen luku eli tilikauden tulos on tärkein, sillä se vaikuttaa omistajan liiketoiminnastaan saamaan tuloon sekä yrityksen oman pääoman kehitykseen. (Lauslahti 2007.)

Tuloslaskelmaa voidaan tarkastella samanaikaisesti useilla eri tavoilla. Analyysjä voidaan tehdä niin prosentteina kuin euromääräisinäkin. Tarkastelua voidaan tehdä myös muun muassa tililajeittain ja kustannuslaskennan eri näkökulmista. Analysointiin on hyvä sisällyttää tiedot myös aiemmilta vuosilta sekä budjetti tavoitteineen. (Lauslahti 2007.)

Kirjanpitoasetuksessa määritellään viisi erilaista tuloslaskelmakaavaa, joista kaksi on niin sanottuja liikekaavoja: kululajikohtainen ja toimintokohtainen kaava. Liikekaavoja käyttävät yleensä kirjanpitovelvolliset yritykset, ja ne voivat vapaasti valita, kumpaa kaavaa käyttävät. Selvästi yleisempi on kululajikohtainen kaava, jota valtaosa pk-yrityksistä käyttää. (Leppiniemi & Leppiniemi 2001: 33.)

Liitteessä 1 esitetään Yritys X Oy:n tuloslaskelma kululajikohtaisena.

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi muutamia tuloslaskelman tärkeimpiä eriä.

5.1 Liikevaihto

Liikevaihto tarkoittaa yrityksen varsinaisesta liiketoiminnasta saatuja myyntituottoja. Erästä vähennetään myönnettyt alennukset ja hyvitykset, arvonlisävero sekä muut myynnin määrästä riippuvat verot. Liikevaihto on bruttomääräinen, sillä siihen merkitään myynnistä saatu kokonaishinta ostoja ja muita kuluja vähentämättä. (Salmi 2004: 48.)

Liikevaihto on yrityksen toiminnan laajuuden mittari ja se on yksi yleisimmin käytetyistä tunnusluvuista. Liikevaihtoa voidaan verrata edellisvuosiin tai asetettuun tavoitteeseen, ja sen kehittymistä tarkastellaan usein liikevaihdon muutosprosentin kautta. Muutokset liikevaihdossa eivät vielä sinällään kerro yrityksen kannattavuuden kehityksestä, vaan pikemminkin volyymin kehityksestä. Liikevaihdon muutosten taustalla voi olla esimerkiksi muutoksia myyntihinnoissa tai -volyymeissä, ja on aina tärkeää selvittää, mistä nämä muutokset johtuvat. (Lauslahti 2007.)

Tuloslaskelman kulut kertovat, millä liikevaihto on saatu aikaan. Kululajipohjaisessa kaavassa lajiryhmiä ovat materiaalit ja palvelut, henkilöstökulut, poistot ja arvonalentumiset sekä liiketoiminnan muut kulut. (Lauslahti 2007.)

Case-yrityksessä yritysconsultti seuraa liikevaihtoa viikoittain, ja laskutuskertymää vertaillaan kuukausittain edellisvuosiin. Tarkastelua tehdään siitä näkökulmasta, että liikevaihdon tulee pystyä kattamaan ennustettavissa olevat kulut. Yritys X Oy:n myynti on pitkälti tarjouskauppaa eli asiakkaan kanssa neuvotellaan sopiva pakettihinta. Tämä asettaa haasteita liikevaihdon riittävyden seurantaan: vaikka liikevaihto olisi myyntivolyymin vuoksi euromääräisesti suuri, myyntikate saattaa jäädä odotettua pienemmäksi annettujen alennusten vuoksi. (Laine 2012.)

5.2 Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos

Varaston muutos kertoo liikevaihdon ohella yrityksen toiminnan volyyymistä. Erä liittyy ainoastaan valmistustoimintaa harjoittaviin yrityksiin, sillä palveluita ei voi varastoida. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastolla tarkoitetaan sellaisia tuotteita, joita yrityksessä on jalostettu, ja varaston muutos liittyy yrityksen aikaansaamaan arvonnäykseen. Varaston lisäys on plusmerkkistä ja vähennys miinusmerkkistä. Pääsääntöisesti erään merkitään varaston muutos laskettuna ostohinnoista ja valmistuksen työkustannuksista. Siihen voidaan laskea myös kiinteitä kustannuksia, kuten työnjohdon ja tilojen kustannuksia. (Salmi 2004: 48.)

Pelkästään tukku- tai vähittäiskauppaa harjoittavan yrityksen tuloslaskelmaan tätä erää ei tule. Kun yritys varastoi sellaisenaan myytäväksi hankkimiaan hyödykkeitä, varaston muutos merkitään ryhmään *materiaalit ja palvelut* (varastojen muutos). Myös tuotantotoimintaa harjoittavat yritykset merkitsevät tähän erään muun muassa raaka-ainevarastojensa muutoksen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2001: 48—49.)

Yritys X Oy:llä ei tätä erää ole, sillä yritys harjoittaa tukku- ja vähittäismyyntiä. Oma valmistusta tai tuotteiden jalostusta yrityksellä ei ole.

5.3 Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muut tuotot on myös toiminnan laajuutta kuvaava erä. Liikevaihdosta nämä tuotot eroavat siten, että ne on ansaittu muusta kuin varsinaisesta liiketoiminnasta. Tyypillisiä muita tuottoja ovat esimerkiksi ulkopuolisilta saadut vuokratuotot sekä saadut avustukset. (Salmi 2004: 49.)

Liiketoiminnan muut tuotot aiheuttavat monesti ongelmia tuloslaskelman lukemisessa ja tulkinnessa, koska erään merkitään tuottoja, jotka ovat kertaluonteisia ja poikkeavia. Tällaisia ovat esimerkiksi tuotantokoneiden tai liiketoimintojen myyntivoitot. Jos muut tuotot muodostavat merkittävän osan tuloksesta, on aina syytä selvittää, mistä ne ovat syntyneet. (Salmi 2004: 49.)

Yritys X Oy:llä liiketoiminnan muiden tuottojen osuus on hyvin pieni liikevaihtoon verrattuna. Erä koostuu vuokratuotoista ja oppisopimuskorvauksista.

5.4 Materiaalit ja palvelut

Materiaalien ja palveluiden ostot on tuloslaskelman ensimmäinen kulurivi. Nämä kulut liittyvät myytävien tuotteiden ja palveluiden aikaansaamiseen, ja ne jakautuvat kahteen pääryhmään: *aineet, tarvikkeet ja tavarat* sekä *ulkopuoliset palvelut*. Ensimmäiseen ryhmään kirjataan kaikki raaka-aineiden, puolivalmisteiden ja valmiiden tavaroiden ostot riippumatta siitä, onko tavarat myyty tilikauden aikana vai ovatko ne vielä varastossa. Ostot muutetaan suoriteperusteen mukaisesti

liikevaihtoa vastaaviksi varaston muutoksella: jos osa tavaroista on jäänyt varastoon, varasto on kasvanut ja se pienentää tuloslaskelman ostomenoja. Tähän varastojen muutokseen kuuluvat muut kuin valmisteveraston muutokset, esimerkiksi kauppaliikkeen myyntivaraston muutos kuuluu tähän erään. (Salmi 2004: 50.)

Erä *aineet, tarvikkeet ja tavarat* on case-yrityksellä varsin suuri, sillä yritys ostaa kaiken myymänsä tavaran valmiina, eikä sillä ole omaa valmistusta. Erä muodostaakin suurimman osan tilikauden kaikista kuluista. Vuonna 2011 erä oli noin 72 % liikevaihtoon nähden.

Ulkopuolisten palveluiden ostoissa tyypillisimpiä eriä ovat muun muassa alihankinta ja työvoiman vuokraus, kun ne liittyvät suoraan myytäviin tuotteisiin tai palveluihin, eivätkä ole oman henkilökunnan kuluja. Jos kulut eivät liity yrityksen varsinaiseen liiketoimintaan (esimerkiksi kirjanpito), ne ovat liiketoiminnan muita kuluja. (Salmi 2004: 50.)

Ulkopuolisia palveluja Yritys X Oy:llä on jonkin verran, kuitenkin vain noin 2 % materiaalien ja palvelujen kokonaiserästä. Yli 80 % ulkopuolisista palveluista oli kuljetuspalveluja.

5.5 Henkilöstökulut

Henkilöstökulut jaetaan kahteen pääryhmään: *palkkoihin ja palkkioihin* sekä *henkilösivukuluihin*. Ensimmäinen ryhmä pitää sisällään ennakonpidätyksenlaiset palkat ja muilla perusteilla maksetut palkkiot. Jälkimmäinen ryhmä jaetaan vielä *eläkekuluihin* ja *muihin henkilösivukuluihin*. Eläkekuluja ovat kaikki lakisääteiset ja vapaaehtoiset eläkekulut. Muita henkilösivukuluja ovat kaikki välittömästi palkkojen perusteella maksettavat sivukulut, kuten pakolliset ja vapaaehtoiset henkilövakuutusmaksut ja sosiaaliturvamaksut. Henkilöstökuluihin ei lasketa terveydenhoidosta, koulutuksesta ja muista luontaiseduista aiheutuvia kuluja, vaan ne esitetään tuloslaskelmassa luonteensa mukaisessa paikassa. (Salmi 2004: 50.)

Yritys X Oy:n henkilöstökulut ovat materiaalien ja palvelujen jälkeen toiseksi suurin kuluerän. Liikevaihtoon suhteutettuna erä on kuitenkin vain 14,5 %, ja edelliseen tilikauteen nähden kulut ovat laskeneet lähes kymmenen prosenttia.

5.6 Poistot ja arvonalentumiset

Poistoihin ja arvonalentumisiin sisältyy kolmenlaisia eriä. Yleisin niistä on pysyviin vastaaviin kuuluvien hyödykkeiden jaksottamisesta aiheutuvat *suunnitelman mukaiset poistot*. Tässä erässä hyödykkeiden hankintamenoa vähennetään tuloslaskelmassa poistoina. Nämä poistot koskevat myös useimpia pienistä kirjainpitovelvollisista. Muita eriä ovat melko harvoin esiintyvät *arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä ja vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset*. (Leppiniemi & Leppiniemi 2001: 53.)

Poistot on ulkopuolisen tarkastelijan kannalta hankala erä, sillä poistojen oikeaa ja turvallista mitoittamista on ulkopuolisen vaikea päätellä. Analyysiä tehdessä poistoja kannattaakin verrata investointien määrään. Jos investoinnit ylittävät jatkuvasti poistot, on syytä pohtia, jätetäänkö yritykseen liian vähän tulorahoitusta investointien ja kasvun rahoittamiseen. Seurauksena tästä voi olla liiallinen velkaantuminen. (Leppiniemi 2006.)

Yritys X Oy:llä tehdään suunnitelman mukaisia poistoja koneista ja kalustosta sekä yritysostosta jäljellä olevasta liikearvosta. Koneiden ja kaluston poisto on elinkeinoverolain (1968) mukainen enimmäispoisto 25 % menojäännöksestä. Tilikaudella 2011 poiston määrä oli hieman yli 1 000 euroa. Liikearvon poisto on huomattavasti suurempi erä. Liikearvoa alettiin poistaa viiden vuoden tasapoistolla, mutta sen huomattiin rasittavan liikaa tulosta jo ensimmäisellä tilikaudella yritysoston jälkeen. Poistosuunnitelma muutettiin elinkeinoverolain (1968) mukaiseksi kymmenen vuoden tasapoistoksi. Poiston määrä on näin ollen noin 35 000 euroa vuodessa. Arvonalentumisia yrityksellä ei tilikauden aikana ollut.

5.7 Liiketulos

Liiketulos eli liikevoitto tai -tappio saadaan, kun liikevaihdosta ja liiketoiminnan muista tuotoista vähennetään liiketoiminnan lyhyt- ja pitkävaikutteiset kulut. Rahoitustoiminnan, tilinpäätösjärjestelyjen ja verojen vaikutuksia siinä ei vielä ole huomioitu. Liikevoitto tai -tappio on pääomarakenteesta riippumaton: lainanantajan, verottajan ja omistajan vaateet huomioidaan vasta myöhemmin. Tämä tulosrivi onkin tärkeä kannattavuuden analysoinnissa. Jos rivi on miinuksella, yritys ansaitsee liian vähän kattaakseen toimintansa kulut eikä lainanantajalle ja omistajalle riitä korvauksia. (Salmi 2004: 52—53.)

Yritys X Oy:n liiketulos tilikaudelta 2011 oli voittoa, joten yritys on kyennyt kattamaan toimintansa kulut. Liikevoittoa kertyi kuitenkin vain 1,3 % liikevaihdosta, mikä on heikko tulos. Yritystutkimusneuvottelukunta (myöhemmin YTN) on laatinut liikevoitolle seuraavat ohjearvot: yli 10 % hyvä, 5—10 % tyydyttävä ja alle 5 % heikko (YTN 2005: 56).

5.8 Tilikauden voitto tai tappio

Tämä luku näyttää, mitä on jäljellä, kun kaikki tuotot ja kulut on huomioitu. Voitto tai tappio kertoo, miten yrityksen oma pääoma eli nettovarallisuus muuttui ja mitä omistajalle jäi tilikauden toiminnasta. On omistajan päätettävissä, paljonko mahdollisesta voitosta jaetaan ja paljonko siitä jätetään yritykseen toiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Kyseessä on virallinen tulos, ja se saattaa sisältää erilaisia satunnaisia eriä. Luku ei siis välttämättä kuvasta jatkuvan ja normaalin liiketoiminnan tulosta. (Salmi 2004: 56.)

Yritys X Oy:n tilikauden 2011 tulos oli hyvin niukasti voitollinen. Tilikauden voitto oli vain 0,7 % liikevaihdosta, mikä on erittäin heikko tulos, kun jo liikevoittoprosentti jäi YTN:n ohjearvojen mukaan heikolle tasolle (YTN 2005: 56).

6 TASE

Tase ilmaisee yrityksen taloudellisen tilanteen tilinpäätöshetkellä. Siinä näkyvät yrityksen varat ja velat, rahan käyttö sekä rahoituksen lähteet. Tase on toiminnan historian lopputulos. Taseen loppusumma on liikevaihdon ohella tärkeä yrityksen koon mittari, mutta lukua ei voi tulkita sellaisenaan. Yrityksen toimiala ja tuotantotapavalinnat tulee aina ottaa myös huomioon. Esimerkiksi palveluja tuottavan yrityksen tase voi olla huomattavasti pienempi kuin investointivaltaisen teollisuusyrityksen. (Lauslahti 2007.)

Taseen peruskaava on kaikille kirjanpitovelvollisille samanlainen. Taseen tehtävä on antaa yrityksen taloudellisesta tilanteesta oikea ja riittävä kuva. Mikäli tase sellaisenaan ei siihen kykene, on tilinpäätökseen sisällytettävä lisäksi riittävä määrä liitetietoja. (Salmi 2004: 58.)

Liitteessä 2 esitetään Yritys X Oy:n tase.

6.1 Vastaava

Taseen vastaava-puoli näyttää yrityksen omaisuuden ja varojen sidonnaisuuden ja koostumuksen. Ne jaetaan käyttötarkoituksen perusteella kahteen ryhmään: *pysyviin* ja *vaihtuviin vastaaviin*. Pysyvät vastaavat tuottavat tuloa useamman tilikauden ajan, kun taas vaihtuvat vastaavat on tarkoitettu tuottamaan tuloa vain yhtenä tilikautena. Ero näiden kahden ryhmän välillä voi olla häilyvä: esimerkiksi myyntisaaminen voi muuttua lyhytaikaisesta pitkäaikaiseksi, jos ostajalla on maksuvaikeuksia. (Salmi 2004: 58.)

6.1.1 Pysyvät vastaavat

Pysyviä vastaavia ovat sijoitukset sekä aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, joiden on tarkoitus tuottaa tuloa usean tilikauden ajan. Nämä tulonlähteet ovat melko kiinteitä, ja niitä voi olla vaikea myydä ja muuttaa rahaksi. Aineettomat hyödykkeet ovat immateriaalista varallisuutta, kuten kehittämismenoja, erilaisia oikeuksia tai liikearvoa. Aineellisiin hyödykkeisiin kuuluu konkreettinen omai-

suus, johon liittyy tulevaisuuden tulonodotuksia. Tällaista omaisuutta ovat esimerkiksi rakennukset, maa-alueet ja koneet. Sijoituksia ovat muun muassa erilaiset osakkeet, saamiset ja osuudet, joiden odotetaan tuottavan tuloa pidemmältä aikaväliltä kuin lyhytaikaisten arvopaperisijoitusten. (Salmi 2004: 60—62.)

Yritys X Oy:n pysyvien vastaavien suurin erä on liikearvo. Sitä on poiston jälkeen jäljellä lähes 160 000 euroa, ja se muodostaa pysyvistä vastaavista noin 98 %. Loput 2 % on kalustoa ja muuta irtainta omaisuutta. Muita pysyviä vastaavia yrityksellä ei ole.

6.1.2 Vaihtuvat vastaavat

Vaihtuvat vastaavat ovat lyhytkestoista omaisuutta, jonka on tarkoitus tuottaa tuloa vain yhden tilikauden ajan. Sen muuttaminen rahaksi on helpompaa ja nopeampaa kuin pysyvien vastaavien. Vaihtuvien vastaavien ensimmäinen erä on vaihto-omaisuus, johon kuuluvat esimerkiksi raaka-aineet, keskeneräiset työt ja myyntivarasto. Toinen erä ovat erilaiset saamiset, kuten myyntisaamiset, lyhytaikaiset lainasaamiset ja siirtosaamiset. Saamiset jaotellaan vielä erikseen lyhyt- ja pitkäaikaisiin eli alle 12 kuukauden kuluttua sekä myöhemmin erääntyviin. Saamiset ovat likvidiä eli nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta, joten niillä on suurta merkitystä etenkin yrityksen maksuvalmiuden kannalta. Toisaalta niihin liittyy riski luottotappioista, sillä maksu on varma vasta sitten, kun se on saatu. (Salmi 2004: 62—64.)

Seuraava erä eli rahoitusarvopaperit ovat tilapäisiä kassaylijäämän sijoituksia esimerkiksi osakkeisiin. Pysyvien vastaavien sijoituksista ne eroavat siten, että niihin ei yleensä liity liiketoiminnallisia intressejä, vaan niillä vain tavoitellaan parempaa lyhytaikaista tuottoa kuin pankkitililtä. Viimeinen erä ovat rahat ja pankkisaamiset, jotka tarkoittavat käteisluonteisia kassavaroja ja pankkitilien saldoja. Todellisuudessa vain tämä erä on käytettävissä erilaisten sitoumusten maksamiseen, ja riittävät kassavarat ovatkin yrityksen elinehto. Toisaalta nämä varat tuottavat yleensä huonosti, joten hyvällä likviditeetilläkin on hintansa. (Salmi 2004: 64—65.)

Case-yrityksellä suurin vaihtuvien vastaavien erä on vaihto-omaisuus eli myyntivarastot. Varastojen arvo on yhteensä yli 176 000 euroa, ja se on kaikkiaan 66,5 % vaihtuvista vastaavista. Myyntivarastojen arvo on melko suuri pääasiassa vähittäiskauppaa harjoittavalle yritykselle. Suomen virallisen tilaston (SVT) mukaan vuonna 2010 (vuoden 2011 tilastoja ei vielä saatavilla) vähittäiskaupan toimijoiden vaihto-omaisuus oli vain noin 40,7 % vaihtuvista vastaavista (SVT 2012.) Etenkin, kun valtaosa yrityksen liiketoiminnasta on verkkokauppaa, jossa tuotteet tilataan toimittajalta vasta asiakkaan tilauksen jälkeen, ei kovin suuren varaston ylläpitäminen ole tarpeellista. Myyntisaamisia yrityksellä on noin 49 000 euroa ja rahoja ja pankkisaamisia noin 36 500 euroa. Lisäksi yrityksellä on muita lyhytaikaisia saamisia sekä siirtosaamisia, mutta niiden osuus vaihtuvista vastaavista on hyvin pieni.

6.2 Vastattavaa

Vastattavaa on taseen pääomapuoli, ja se kertoo, miten yrityksen omaisuus on rahoitettu. Pääomarakenne on nähtävissä vieraan ja oman pääoman erien määristä ja kokoeroista. (Salmi 2004: 66.)

6.2.1 Oma pääoma

Terve pääomarakenne perustuu yrityksen omalle pääomalle: mitä enemmän sitä on, sitä pienempi on yritykseen liittyvä rahoitusriski. Yritys voi kerryttää omaa pääomaa omistajien sijoituksilla, toiminnasta syntyvällä voitolla ja omaisuuden hallussapidolla, kuten kiinteistöosakkeilla joiden arvo nousee ostamisen jälkeen. (Salmi 2004: 66—67.)

Omaa pääomaa on sidottua ja vapaata. Sidottua pääomaa ei voida jakaa yrityksestä omistajille, joten esimerkiksi osingonjako edellyttää vapaan oman pääoman olemassaoloa. Mikäli vapaata pääomaa ei ole, omistajan hyötyminen yrityksestä on hyvin kyseenalaista. Muutokset omassa pääomassa on aina eriteltävä liitetietoina eräkohtaisesti. (Salmi 2004: 67.)

Yritys X Oy:llä on omaa pääomaa noin 117 500 euroa, josta suurimman osan muodostavat osakepääoma (63 750 euroa) ja ylikurssirahasto (42 500 euroa). Omavaraisuusaste on 27,5 % eli yrityksen oman pääoman osuus koko taseen pääomasta on 27,5 %. YTN:n ohjearvot omavaruusasteelle ovat seuraavat: yli 40 % hyvä, 20—40 % tyydyttävä ja alle 20 % heikko (YTN 2005: 62). Ohjearvoihin nähden yrityksen omavaraisuus on siis tyydyttävällä tasolla.

6.2.2 Edellisten tilikausien voitto tai tappio

Tämä erä kertoo, kuinka paljon aiempien tilikausien voitoista on jätetty yrityksen tarpeisiin jakamatta sitä omistajille. Voiton jakamisesta päätetään yhtiökokouksessa. Jatkuva tappiollisuus tai suuri kertatappio saattaa johtaa siihen, että menneiltä tilikausilta on jäljellä vain tappioita. Tällöin on selvitettävä toiminnan jatkamisen mahdollisuudet. Uusien yritysten toiminta on monesti alussa tappiollista, sillä voittovaroja ei ole ehtinyt kertyä. (Salmi 2004: 69.)

Yritys X Oy:llä on edellisten tilikausien voittovaroja noin 2 600 euroa, mikä on pitkään toimineella yrityksellä hyvin vähän. Tilikauden 2010 lopussa edellisten tilikausien voitto on kuitenkin ollut miinuksella, joten edelliseen tilikauteen nähden parannusta on tapahtunut.

6.2.3 Pakolliset varaukset

Pakolliset varaukset ovat luonteeltaan vierasta pääomaa, sillä ne ovat maksamattomia kuluja, joiden maksuperuste on jo syntynyt ja joista ei enää kerry tuloa. Kun tarkkaa rahamäärää tai toteutumisajankohtaa ei tiedetä, merkitään arvioitu määrä pakolliseksi varaukseksi. Tällaisen varauksen tekemistä voivat edellyttää esimerkiksi riidanalaiset vahingonkorvaukset ja liiketoiminnan lopettamiseen liittyvät kulut. Kun rahamäärä ja toteutumisajankohta tiedetään, on kyse siirtovelasta. (Salmi 2004: 71—72.)

Pakollisten varausten erää ei case-yrityksellä ole.

6.2.4 Vieras pääoma

Pääomien toinen laji, vieras pääoma, on monin tavoin oma pääoman vastakohta. Mitä enemmän yrityksellä on vierasta pääomaa eli velkaa, sitä suurempi rahoitusriski siihen liittyy. Vieras pääoma on joustamatonta: lyhennykset ja korot on maksettava ajallaan kassatilanteesta riippumatta. Velanotto on kuitenkin usein välttämätöntä toiminnan kannalta, sillä ainoastaan omistajien ja toiminnasta saadun voiton varassa olevat rahoitusmahdollisuudet saattaisivat olla huomattavasti pienemmät. (Salmi 2004: 72.)

Vieras pääoma jaetaan lyhyt- ja pitkäaikaisiin takaisinmaksuajan perusteella. Vuoden päästä tai aiemmin erääntyvät lainat ovat lyhytaikaisia, ja sen jälkeen erääntyvät pitkäaikaisia. Pitkäaikaisista lainoista merkitään lähimmän vuoden aikana erääntyvä osa lyhytaikaisiin. (Salmi 2004: 73.)

Maksuvalmiuden arvioinnissa erityisesti lyhytaikaisten velkojen määrä on tärkeä. Mitä enemmän lyhytaikaista velkaa on, sitä suurempi on riski, etteivät yritykset likvidit varat riitä lainavelvoitteiden hoitamiseen. Tällöin kannattaa verrata erityisesti käteisvarojen ja lyhytaikaisten saamisten määrää lyhytaikaisen vieraan pääoman määrään. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 109.)

Yritys X Oy:llä on lähes saman verran pitkä- ja lyhytaikaisia velkoja. Pitkäaikainen velka on pankkilainaa, ja sitä on 159 500 euroa. Lyhytaikaiset velat koostuvat pitkäaikaisen lainan lyhennyseristä ja koroista, ostoveloista sekä erilaisista vero- ja siirtoveloista. Lisäksi yrityksellä on velkaa osakkaille 11 000 euroa. Lyhytaikaisia velkoja on yhteensä noin 149 600 euroa.

7 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen liitetietojen tehtävä on varmistaa, että kirjapitolain vaatimukset tilinpäätöksen antamasta oikeasta ja riittävästä kuvasta täyttyvät. Liitetietoina esitetään tasetta, tuloslaskelmaa ja rahoituslaskelmaa eritteleviä ja selventäviä tietoja. Nämä tiedot ovat erityisen tärkeitä silloin, kun tuloslaskelma ja tase on esitetty lain antamia kaavoja suppeampina. Liitetiedoissa tulee myös mainita, mikäli yleisistä tilinpäätösperiaatteista on poikettu tai aiempiin tilinpäätöksen laadintaperiaatteisiin on tullut muutoksia, sillä muutokset voivat parantaa tai huonontaa näytettävää tulosta. Luotettavuuden kannalta on tärkeää tietää laadittaessa käytetyt arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja -menetelmät. (Salmi 2004: 75—76.)

Tilinpäätöksen lukijalle liitetiedot ovat tärkeitä, sillä ne selittävät usein tilinpäätäjän harkinnanvaraisia ja ongelmia tuottaneita ratkaisuja. Liitetiedot voivat myös paljastaa tilinpäätöksen tavoitteet: onko tulosta pyritty aktiivisesti huonontamaan tai parantamaan, vai onko tilinpäätös vain laadittu ilman erityisiä tavoitteita. (Leppiniemi 2006.)

Alla olevissa kappaleissa käydään tarkemmin läpi tuloslaskelman ja taseen liitetiedot. Case-yrityksen tilinpäätöksen liitetietoja ei kuitenkaan tässä työssä esitetä, sillä analyysiohjelmassa niitä ei voi hyödyntää, ja näin ollen ne ovat epäolennaisia työn tavoitteen kannalta.

7.1 Tuloslaskelman liitetiedot

Tuloslaskelman liitetiedoissa tärkeimpiä tietoja yrityksen kehitystä arvioitaessa ovat liikevaihdon jakautuminen toimialoittain ja maantieteellisesti. Liiketoiminnan muiden tuottojen määrä ja erittely puolestaan kertovat, kuinka paljon tuotoista on saatu esimerkiksi pysyvien vastaavien myyntivoitoilla. Lisäksi liitetiedoissa mainitaan suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja muutokset, jotka saattavat vaikuttaa tuloksen vertailukelpoisuuteen. Satunnaisten tuottojen suuri määrä ja pakollisten varausten muutos saattavat olla merkkejä liiketoimintaan liittyvistä muutoksista ja riskitekijöistä. (Salmi 2004: 76.)

7.2 Taseen liitetiedot

Taseen vastaavien tärkeimpiä liitetietoja ovat selvitykset aineettomien hyödykkeiden aktivointi- ja poistoperusteista. Niiden väljyys saattaa merkitä yleisempääkin löysyyttä tilinpäätösperusteissa. Pysyvien vastaavien muutoksessa näkyvät investoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit, jotka kertovat yrityksen kasvusta ja kehityksestä. (Salmi 2004: 76—77.)

Vastattavien puolella muutokset omassa pääomassa kertovat voitonjaosta, tappioiden kattamisesta ja markkinoilta saadusta oman pääoman ehtoisesta rahoituksesta. Vieraan pääoman rakenteesta voidaan selvittää yrityksen maksuvalmiutta ja rahoitusriskiä. (Salmi 2004: 77.)

8 TILINPÄÄTÖKSEN OIKAISU

Jotta tilinpäätöksiä voisi vertailla eri tilikausien ja yritysten välillä, niitä tulee standardoida eli oikaista. Oikaisua varten on tunnettava niitä harkinnanvaraisuuksia, joita tilinpäätäjällä on. Tilinpäätöksen lukijan tulee myös olla tietoinen yrityksen taloussuunnittelun taustalla olevista tavoitteista. Nämä tavoitteet saattavat vaikuttaa siihen, millaisesta tuloksesta tilinpäätöksellä halutaan viestiä. Tilinpäätöksen tuottama virallinen tulos ei välttämättä vastaa yrityksen todellista tulosta, eikä taseen antama kuva taloudellisesta tilanteesta aina ole tilinpäätöksessä sama kuin todellisuudessa. (Salmi 2004: 108.)

Seuraavissa kappaleissa käydään lyhyesti läpi tuloslaskelman ja taseen oikaisut. Yritys X Oy:n tuloslaskelmaa ja tasetta ei kuitenkaan oikaista, sillä työn tarkoituksena ei ole tehdä vertailuja eri yritysten välillä, eikä analyysiohjelman käyttö edellytä oikaisua.

8.1 Tuloslaskelman oikaisu

Tuloslaskelman oikaisun tavoitteena on saada selville se tulos, joka vastaa mahdollisimman tarkasti säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tulosta. Vaikka oikaisussa joudutaan turvautumaan oletuksiin ja arvioihin, sen tekeminen on välttämätöntä vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi. Lukijan tulee ymmärtää, että tilinpäätöksessä ilmoitetun *virallisen* tuloksen ja *todellisen* kannattavuuden sisällön ovat erilaisia. Kumpikaan ei välttämättä ole väärä, näkökulmat vain ovat erilaiset. Oikaisun tarve tulee harkita halutun näkökulman ja tilinpäätöksen hyödyntämisen mukaan, sillä aina oikaistavaa ei edes ole. (Salmi 2004: 109, 114.)

8.2 Taseen oikaisu

Taseen oikaisun tavoitteena on tuoda esiin taseesta puuttuva olennainen varallisuus sekä eliminoida sellaiset vastaavien erät, jotka eivät todellisuudessa tuota tuloa. Oikaistuun taseeseen merkitään myös virallisessa taseessa näkymättömät velat. Pääsääntöisesti korjauksia tehdään taseeseen eikä tuloslaskelmaan,

mutta toisaalta taseen oikaisu on tuloslaskelmaa paljon vaikeampaa. Tämä johtuu taseen luonteesta: taseen varallisuus tuottaa tuloa *tulevaisuudessa*, tuloslaskelma kertoo jo *toteutuneen* tilanteen. Vaikeutta lisäävät se, että tilinpäätös ei tarjoa perusteita taseen oikaisulle ja se, että taseeseen voidaan merkitä varoiksi sellaisia aineettomia hyödykkeitä, joiden tulontuottokyky ei ole varmaa. Lisäksi useiden tunnuslukujen laskemisessa täytyy tietää vieraan pääoman jakautumisesta korottomaan ja korolliseen. Jos erottelua ei ole tehty liitetiedoissa, se täytyy tehdä arvionvaraisesti.

9 TUNNUSLUVUT

Tunnuslukujen avulla voidaan analysoida yrityksen taloutta ja taloudellisia toimintaedellytyksiä. Toimintakyvyn osatekijät jaetaan tavallisesti kannattavuudeksi ja rahoitukseksi. Rahoitusta voidaan tarkastella kahdessa dimensiossa: maksuvalmiutena eli likviditeettinä ja vakavaraisuutena eli soliditeettina. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 196.)

Lisäksi keskeisimpiä perinteisiä tunnuslukuja ovat kiertoajan eli tehokkuuden tunnusluvut. Perinteisten tunnuslukujen rinnalla voidaan esittää myös markkinaperusteisia tunnuslukuja, joissa poiketaan ainakin osittain tilinpäätösarvostuksista ja korvataan niitä markkinoilta saaduilla tiedoilla (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 197).

Analyysiohjelma laskee kohdeyrityksen tilinpäätöstiedoista yhteensä noin 20 erilaista tunnuslukua, joihin sisältyy kannattavuuden, rahoituksen ja tehokkuuden tunnuslukuja. Lisäksi ohjelma laskee muun muassa jalostusarvoon, pääomien tuottoihin ja katteisiin liittyviä lukuja sekä määrittelee yrityksen arvon neljällä eri tavalla, mikäli ennustevuodet on syötetty. Ohjelmaan on mahdollista syöttää myös täydentäviä tietoja, kuten yrityksen henkilöstön määrä, jolloin ohjelma laskee joitakin tunnuslukuja per henkilö. Osa tunnusluvuista ohjelma havainnollistaa automaattisesti kaavioin.

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi, mitä kunkin ryhmän perinteiset tunnusluvut kertovat taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi luetellaan kustakin ryhmästä ne tunnusluvut, jotka analyysiohjelma laskee. Yritys X Oy:n keskeisimmät tunnusluvut esitetään myöhemmin kappaleessa 10.3. Osa tunnusluvuista sopii useampaan ryhmään, esimerkiksi sijoitetun pääoman tuotto on sekä kannattavuuden että tehokkuuden tunnusluku. Tässä luvut on ryhmitelty sen mukaan, mihin niitä useimmin käytetään.

9.1 Kannattavuus

Yrityksen kannattavuus tarkoittaa yrityksen kykyä voitontuottoon; liiketoiminnan tuloja on enemmän kuin tulojen hankkimiseksi uhrattuja menoja. Analyysiä on

järkevää tehdä useamman tilikauden ajalta, mikä vastaa kannattavuuden pitkän aikavälin luonnetta. (Kallunki & Kytönen 2004: 73—74.)

Yrityksen tulos on kannattavuuden absoluuttinen mittari. Kannattavuutta voidaan mitata kahdella erilaisella suhteellisella mittariryhmällä: voittoprosenteilla ja pääoman tuottoprosenteilla. Ensimmäisen ryhmän tunnusluvuissa yrityksen tulos suhteutetaan liikevaihtoon. Näin saadaan laskentatarkkuudeltaan hyviä, mutta vertailuun heikommin soveltuvia tuloksia. Jälkimmäisen ryhmän tunnusluvut suhteuttavat tuloksen käytössä olleisiin resursseihin eli pääomaan. Nämä luvut ovat laskennallisesti epätarkempia, mutta soveltuvat paremmin yritysten väliseen vertailuun. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 217.)

Leppiniemen ja Leppiniemen (2006) mukaan voittoprosentti kertoo, kuinka monta tulossenttiä yhdestä myyntieurosta yritykselle on jäänyt. Tunnusluku sopii parhaiten yrityksen kehityksen seuraamiseen, ja muutokset voivat kertoa joko kannattavuuden muutoksesta tai toiminnan painopisteiden muutoksista. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 2018.) Vähimmillään tunnusluvun tulisi olla ainakin positiivinen luku, jolloin yritys on kyennyt kattamaan tilikauden kulut. Tunnusluvun ollessa negatiivinen yrityksen toiminta on ollut tappiollista.

Pääoman tuottoprosentti kertoo vuosikoron, jonka yritys tuottaa pääomalle toiminnallaan. Tunnusluvusta on useita eri sovelluksia, joissa tuottoa tarkastellaan eri sijoittajien näkökulmista. Tarkastelua voidaan tehdä oman tai vieraan pääoman sijoittajien tai kansantalouden näkökulmista. Vastaavasti puhutaan oman pääoman, sijoitetun pääoman sekä koko pääoman tuottoprosenteista. Tunnusluvun tavoitteena on kuvata, kuinka suuri tuotto tilikaudella käytettävissä olleella pääomalla on saatu aikaan. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 220—221.)

Ohjelma laskee seuraavat kannattavuuden tunnusluvut:

1. Myyntikate
2. Käyttökate
3. Tavoitekäyttökate
4. Liikevoitto
5. Sijoitetun pääoman tuotto
6. Kokonaispääoman tuotto
7. Koko pääoman kiertonopeus

9.2 Vakavaraisuus

Vakavaraisuus tarkoittaa yrityksen pitkän aikavälin kykyä suoriutua velvoitteista. Hyvä vakavaraisuus tuo rahoituksellista joustavuutta ja parantaa mahdollisuuksia saada uutta vierasta pääomaa tilanteen vaatiessa. Vakavaraisuus onkin rahoitusriskin mittari; mitä huonompi vakavaraisuus, sitä suurempi rahoitusriski. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 253—254.)

Vakavaraisuutta voidaan tarkastella sekä rakenteen että toiminnan kautta. Rakennetarkastelussa tutkitaan oman ja vieraan pääoman suhdetta. Mitä hallitsemampi vieras pääoma on rahoitusrakenteessa, sitä korkeampi on yrityksen rahoitusriski. Vieraan pääoman painottuminen lyhytaikaiseen kuvaa yleensä korkeampaa riskiä kuin painottuminen pitkäaikaiseen. Toiminnallinen vakavaraisuus puolestaan kuvaa yrityksen kykyä tuottaa riittävä rahavirta sitoumusten hoitamiseksi. Toiminnallisen rahavirran tulee olla riittävän suuri suhteessa vieraan pääoman hoitomaksujen vaatimuksiin. Muutoin toiminta on liikaa sidoksissa rahoituksesta lähteviin vaatimuksiin, ja esimerkiksi toiminnan kehittäminen on vaikeaa joustamattoman rahoituksen vuoksi. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 254.)

Vakavaraisuudessa on pohjimmiltaan kyse siitä, kuinka todennäköisesti yritys kykenee hoitamaan juoksevat velvoitteet huonoinakin aikoina. Vaikka suunniteltu kassatulo jäisi toteutumatta, ennustetut kassamenot yleensä toteutuvat. Tällöin yrityksen tulee kyetä korvaamaan puuttuva tulorahoitus velkarahoituksella, mikä edellyttää hyvää vakavaraisuutta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 254—255.)

Ohjelma laskee seuraavat vakavaraisuuden tunnusluvut:

1. Vakavaraisuus (omavaraisuusaste)
2. Tulorahoitus-% liikevaihdosta

9.3 Maksuvalmius

Maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa kykyä selviytyä juoksevasti maksuvelvoitteista. Kyse on siis varojen jokahetkisestä riittävydestä. Likvidit varat eli

kassa- ja pankkivarat kuvaavat heti käytössä olevaa maksuvalmiutta. Lisäksi taseen helposti rahaksi muutettavat erät, kuten myyntisaamiset ja vaihto-omaisuus, edustavat maksuvalmiutta. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 238—239.)

Vaikka tilinpäätös ei ole paras väline yrityksen maksuvalmiuden tarkasteluun, sillä se kuvaa yrityksen tilaa tietyllä hetkellä ja lyhyen aikavälin maksukyky saattaa muuttua nopeasti, rahojen yleistä riittävyyttä voidaan kuitenkin arvioida tilinpäätöksen avulla. Tällöin rahoitus- ja vaihto-omaisuutta verrataan yrityksen lyhytaikaisen vieraan pääoman määrään. Tällaista lyhyen aikavälin velanhoitokykyä kuvaavat muun muassa tunnusluvut Quick ratio ja Current ratio. Ensin mainitussa suhteutetaan rahoitusomaisuus lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. Jälkimmäisessä luvussa otetaan mukaan myös vaihto-omaisuus. Mitä enemmän vastaava-puolella on kohtuullisen helposti irrotettavissa olevaa varallisuutta velkojen kattamiseen, sitä parempi on rahoituksellinen puskuri. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 238, 244—245.)

Ohjelma laskee seuraavat maksuvalmiuden tunnusluvut:

1. Quick ratio
2. Current ratio

9.4 Tehokkuus

Tehokkuus kuvaa yrityksen resurssien ja saavutetun tuloksen suhdetta. Esimerkiksi kannattavuuden arviointiin käytetty sijoitetun pääoman tuottoprosentti on myös tehokkuuden tunnusluku: saavutettua tulosta verrataan sijoitettuun pääomaa. Tavallisesti mitataan myös muun muassa henkilöstön tehokkuutta. Tällöin suhteutetaan esimerkiksi liikevoitto, jalostusarvo tai muu tulosta kuvaava luku henkilöstön tai henkilöstökulujen määrään. Näin voidaan tutkia, kuinka suuri tulos oli henkilöä tai palkkaeuroa kohden. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 232, 235.)

Tehokkuuteen kuuluu olennaisesti myös taseen hallinta. Sillä tarkoitetaan yleensä varojen eli vastaava-puolen hallintaa. Tärkeää on erityisesti likvidien varojen ja liikepääoman eli rahoitus- ja vaihto-omaisuuden hallinta. Taseen hal-

linnan avulla pyritään usein vapauttamaan yritykseen sitoutuneita varoja, sillä tehokkaasti toteutettuna se vähentää rahoitustarvetta ja parantaa sitoutuneen pääoman tuottavuutta. Huomiota kannattaa kiinnittää erityisesti vaihto-omaisuuden, myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikoihin. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 236—237)

Tunnusluku vaihto-omaisuuden kiertoaika kertoo, kuinka monta päivää hyödykkeet keskimäärin ovat varastossa. Sen avulla voidaan arvioida, olisiko varaston määrä alennettavissa ja keskimääräinen myyntiaika lyhennettävissä. Myyntisaamisten kiertoaika puolestaan kertoo, kuinka monta päivää asiakkaiden toteutunut maksuaika keskimäärin on. Myyntisaamisten nopeampi kerääminen auttaa vapauttamaan sitoutuneita varoja. Vastaavasti ostovelkojen kiertoaika kertoo, kuinka monta päivää yrityksen ostot ovat velkana. Maksuaikaa pidentämällä rahoitus saattaa olla kustannustehokkaampaa, lyhentämällä puolestaan voi saada alennuksia. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 237, 249—250.)

Ohjelma laskee seuraavat tehokkuuden tunnusluvut:

1. Liikevaihto per henkilö
2. Jalostusarvo per henkilö
3. Myyntisaamisten kiertoaika
4. Vaihto-omaisuuden kiertoaika
5. Ostovelkojen kiertoaika

9.5 Yrityksen arvon määrittäminen

Vaikka yrityksen arvon määrittäminen yksiselitteisesti laskemalla on mahdotonta, voidaan laskelmien avulla löytää hinnalle ylä- ja alarajoja, joiden puitteissa käydään myyntineuvotteluja. Lopullinen arvo määräytyy myyjän ja ostajan neuvottelujen tuloksena. Useat eri hinnat voivat olla ”oikeita”, sillä yrityksen arvo on subjektiivinen kysymys: yritys voi olla hyvinkin eriarvoinen eri omistajien käsissä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 311—312.)

Arvon määrittämisessä käytetään tavallisesti kahta apukäsitettä: substanssi- ja tuottoarvoa. Substanssiarvo tarkoittaa sitä rahamäärää, joka saadaan, jos toiminta lopetetaan, tuotannontekijät myydään ja velat maksetaan. Tätä pidetään yleisesti yrityksen vähimmäisarvona ostajasta ja toiminnan jatkuvuudesta riip-

pumatta. Tuottoarvo puolestaan on toimivan yrityksen tulevien rahavirtojen nykyarvo, ja se on yleensä substanssiarvoa korkeampi. Tuottoarvoa on hankalampi määrittellä, sillä se perustuu pitkälti ennusteisiin. Etenkin suuria investointeja tekevien, uusien tai suhdanneherkkien yritysten tuottoarvon määrittäminen on vaikeaa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2006: 315, 319.)

Lopullinen arvo muodostuu kuitenkin useammasta erästä kuin laskennallisista arvoista tai niiden keskiarvoista. Todelliseen arvoon saattavat vaikuttaa esimerkiksi se, millaista kehitystä uusi omistaja uskoo saavuttavansa tai odotetaanko henkilöstön sitoutuvan samalla tavalla toimintaan yritystoston jälkeenkin.

Ohjelma määrittää yrityksen arvon seuraavilla tavoilla:

1. Viiden ennustevuoden nettotulokset diskontattuna nykyhetkeen
2. Substanssiarvo viimeisen toteutuneen taseen perusteella
3. Kolmen toteutuneen vuoden tulorahoitus-% keskimäärin
4. Kolmen toteutuneen vuoden keskimääräinen nettotulos viisinkertaisena

10 ANALYYSIOHJELMAN TESTAUS

10.1 Case-yritys ja sen taloustiedon tarpeet

Yritys X Oy on pirkanmaalainen vähittäismyyntiliike, joka maahantuo, myy ja vuokraa viihde-elektroniikkaa. Yritys harjoittaa sekä tukku- että vähittäismyyntiä niin yksityisasiakkaille kuin yrityksillekin. Vähittäismyynti yksityisasiakkaille on huomattavasti mittavampaa kuin tukkumyynti. Suurin osa liikevaihdosta tehdään audiolaitteiden myynnillä. Se on pääasiassa laskutettavaa verkkokauppamyyntiä, jossa tuotteet tilataan toimittajalta vasta, kun asiakas on tehnyt tilauksen. Valolaitteiden myynti sen sijaan on enimmäkseen myymälässä tapahtuvaa käteiskauppaa, joten myyntivarastossa tulee olla jonkin verran tavaraa.

Yritys X Oy:n yritysconsultti korosti haastattelussa, että kerran vuodessa tehtävää tilinpäätösanalyysiä tärkeämpää olisi säännöllinen, vähintään kerran kuussa tehtävä tilanneanalyysi. Vain tilinpäätöksen pohjalta tehty analyysi ei kerro yrityksen todellisesta tilanteesta ja ennen kaikkea tilanteeseen johtaneista toimista tarpeeksi. (Laine 2012.)

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimiseen on kirjanpitolain (1997) mukaan aikaa neljä kuukautta tilikauden päättymisestä, joten analysointivaiheessa tieto voi olla jo useamman kuukauden takaista. Parhaimmillaankin tilinpäätös ja etenkin tase kertovat taloudellisen tilanteen vain tilinpäätöshetkellä ja niiden pohjalta on haasteellista tehdä tulkintoja yrityksen todellisesta kokonaistilanteesta. Yritysconsultti Laineen (2012) mukaan tärkeää onkin tehdä ennakointia tuloksesta ja rahoitustilanteesta jo paljon ennen tilinpäätöshetkeä. Hänen mukaansa yrityksen johdon olisi hyvä tehdä päivittäistä analyysiä rahoituksen riittävydestä ja tuloksen syntymisestä. (Laine 2012.)

10.2 Ohjelman käyttö

Yritys X Oy:lle on laadittu suoriteperusteinen tilinpäätös, jossa tulot ja menot kirjataan niiden syntyessä ja jaksotetaan tilinpäätöshetkellä eri tilikausille. Näin ollen myös ohjelman avulla tehty tilinpäätösanalyysi on suoriteperusteinen. Ohjelmaan tulee syöttää 14 eri erää tuloslaskelmasta ja taseesta sekä antaa tilikauden pituus kuukausina (kuva 2).

<u>Tuloslaskelma</u>	<u>TOTEUTUNEET VUODET</u>		
	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>
Vanhin vuosi aina vasemmalla	18	12	12
Tilikauden pituus kuukausina			
Liikevaihto esim. tuhansina	2263,1	1323,0	1287,8
Kaikki kulut	2190,9	1272,8	1235,0
Käyttökate	72,2	50,3	52,8
Kaikki poistot	54,6	36,4	36,2
Liikevoitto	17,6	13,8	16,6
Rahoituskulut netto	20,3	5,9	5,4
Muut tuotot (+) / kulut (-) netto	0,0	0,0	0,0
Tilikauden välittömät verot	0,0	2,4	2,6
NETTOTULOS	-2,7	5,5	8,6
<u>Taseen vastaavaa</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>
Pysyvät vastaavat - Käyttöomaisuus tasearvoin	254,1	218,6	161,5
Vaihtuvat vastaavat - Vaihto-omaisuus	195,7	182,9	176,3
Vaihtuvat vastaavat - Rahoitusomaisuus	63,5	115,9	88,9
Yhteensä	513,4	517,4	426,7
<u>Taseen vastattavaa</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	229,5	214,5	159,5
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	180,5	194,0	149,7
>josta summasta korottomia <u>Ostovelkoja</u> oli ja	49,6	53,1	54,5
>josta korottomia <u>Saatuja Ennakkomaksuja</u> oli	0,0	0,0	0,0
>ja josta korottomia <u>Siirtovelkoja</u> oli	20,4	24,5	32,3
Oma pääoma yhteensä	103,3	108,9	117,5
Yhteensä	513,4	517,4	426,7

KUVA 2. Syötettävät tiedot

Lisäksi ohjelmaan voidaan syöttää kuusi täydentävää erää, jotka eivät kuitenkaan ole pakollisia tunnuslukujen laskemista varten (kuva 3).

TÄYDENTÄVÄT TIEDOT	2009	2010	2011
Henkilölukumäärä keskimäärin	7,0	7,0	5,0
Kaikki palkat yhteensä sosiaalikuluneen	373,0	207,0	187,2
joista muuttuvia palkkoja oli	0,0	0,0	0,0
Aine/tavaraostot + alihankintapalvelut	1651,2	959,4	953,9
Vuokrat tiloista ja koneista	69,1	49,4	47,9
Myyntisaamisten määrä	52,9	54,7	49,3

KUVA 3. Täydentävät tiedot

Tietojen syöttö on nopeaa ja helppoa taloushallinto-ohjelman valmiiksi tuottamista tuloslaskelmasta ja taseesta. Tiedot syötetään 1—3 toteutuneelta tilikaudelta sekä haluttaessa 1—5 ennustekaudelta. Case-yrityksen kohdalla ennustevuodet jätettiin väliin, sillä yrityksessä ei ole laadittu ennusteita.

Analyysiohjelma laskee noin kaksikymmentä keskeisintä tunnuslukua toiminnan eri osa-alueilta (kuvat 4a ja 4b) ja se määrittelee yrityksen arvon eri tavoin (kuva 5). Kokonaan analyysin ulkopuolelle jäävät markkinaperusteiset tunnusluvut, sillä ohjelma ei laske sellaisia. Markkinaperusteisten tunnuslukujen laskeminen edellyttäisi lisäksi markkinoilta saatujen tietojen syöttämistä, mutta näille tiedoille ei ole syöttökohtia. Samoin toimialakohtaisten tunnuslukujen saaminen suoraan ohjelmasta ei onnistu, sillä ohjelmaan ei voi syöttää toimialan tietoja.

TUNNUSLUKUJA ja NIIDEN TULKINTAA			
	HYVÄ	TYDYTTÄVÄ	HEIKKO
Liikevaihdon muutos	***	-8,2%	-2,7%
Kokonaispääoman tuotto-%	2,3	2,7	3,9
Arvosana			
Liikevoitto - %	0,8	1,0	1,3
Koko pääoman kiertonopeus	2,94	2,56	3,02
Sijoitetun pääoman tuotto-%	2,6	3,1	4,9
Myyntikate - %	27,0	27,5	25,9
Käyttökate - %	3,2	3,8	4,1
Arvosana			
Tavoitekäyttökate-%	7,9	9,0	8,1
Tulorahoitusta yhteensä	51,9	42,0	44,8
Tulorahoitus-% liikevaihdosta	2,3	3,2	3,5
Arvosana			
Quick Ratio	0,4	0,6	0,6
Arvosana			
Current Ratio	1,4	1,5	1,8
Arvosana			
Vakavaraisuus - %	20,1	21,0	27,5
Arvosana			
Korot käyttökatteesta %:a	28,1	11,7	10,3
Arvosana			

KUVA 4a. Tunnuslukutaulukko 1/2

Laitisen 3 lukua		20	25	29
Kannattavuuspisteet		4	6	6
Maksuvalmiuspisteet		5	8	8
Vakavaraisuuspisteet		11	11	15
Arvosana		☹*	☹	☹
Omistajien vaurauden muutos (EVA eli TLA = taloudellinen lisäarvo)	10,0%	-18	-5	-3
Arvosana		☹	☹	☹
Jalostusarvo vuodessa		342,9	306,6	287,9
Liikevaihto per henkilö		215,5	189,0	322,0
Jalostusarvo per henkilö		49,0	43,8	72,0
Henkilöstökulut per henkilö		35,5	29,6	46,8
Jalostusarvosta jäljellä		13,5	14,2	25,2
Myyntisaamisten kierto päivinä		13	15	14
Vaihto-omaisuuden kierto päivinä		64	69	67
Ostovelkojen kierto päivinä		16	20	21
Käyttöpääomaan sitoutunut rahaa		199,0	184,5	171,2
Käyttöpääoma % liikevaihdosta		13,2%	13,9%	13,3%

KUVA 4b. Tunnuslukutaulukko 2/2

Yrityksen arvonmääritykset		Yritys X Oy		
		2009	2010	2011
Omistajien vaurauden muutos vuosittain EVA = Economic Value Added	10,0%	-18	-5	-3
		Näihin vuosiin on suositeltavaa sijoittaa vain kolme toteutunutta vuotta, niin että viimeisin toteutunut täysi vuosi on kolmannessa sarakeessa vasemmalta		
		Ennustetut nettotulokset		
		Diskontatut nettotulokset		
Ennusteen pohjalta diskontataan viiden tulevan vuoden nettotulokset nykyhetkeen	6,0%			0
Yrityksen substanssiarvo viimeiseen toteutuneeseen taseeseen perustuen (sarake 3 syöttöomakkeella)				117
Kolmen toteutuneen vuoden tulorahoitus-% keskimäärin	3,0%	3,0 %		115
Toteutuneiden 3 vuoden keskimääräinen nettotulos viisinkertaisena				19
Kaikkien neljän arvon keskiarvo				63

KUVA 5. Yrityksen arvonmääritys

10.3 Case-yrityksen tulokset

Analyysiohjelman laskemien tunnuslukujen valossa Yritys X Oy:n taloudellinen tilanne on heikko. Suurin osa toiminnan kaikkien osa-alueiden tunnusluvuista on ohjelman käyttämiin viitearvoihin nähden heikolla tasolla. Vain maksuvalmiutta kuvaava Current ratio -luku ylittää hyvälle tasolle arvolla 1,8. Lisäksi vakavaraisuus eli omavaraisuus on tyydyttävällä tasolla arvolla 27,5 %. Muut tunnusluvut kertovat huonosta kannattavuudesta ja tuottavuudesta. Esimerkiksi kokonaispääoman tuotto on vain 3,9 %, kun ohjelman mukaan tyydyttävän tason raja on 8 %. Toteutunut käyttökate 4,1 % on vain noin puolet ohjelman laskemasta 8,1 %:n tavoitekäyttökatteesta ja näin ollen heikolla tasolla. Lisäksi omistajien vaurauden muutosta kuvaavan EVA- eli TLA-luvun (taloudellinen lisäarvo) toteutunut arvo on -3. Negatiivinen arvo kertoo omistajien vaurauden tuhoutumisesta.

Varastojen arvot ovat melko suuret vähittäiskauppaa harjoittavalle yritykselle. Myynti on suurelta osin verkkokauppaa, ja tuotteet tilataan pääsääntöisesti vasta asiakastilausten mukaan luukun ottamatta myymälässä olevaa hyllytavaraa. Varasto on siihen nähden raskas ja kiertää hitaasti. Vaihto-omaisuuden kiertoaika on ohjelman laskelmien mukaan 56 päivää eli lähes kaksi kuukautta. Vaikka luku on laskenut huomattavasti edellisen tilikauden 69 päivästä, on vaihto-omaisuuden kierto edelleen hidasta yrityksen harjoittamaan myyntitapaan nähden. Kiertoaika merkitsee käytännössä sitä, että yrityksen ostama tavara seisoo varastossa keskimäärin 56 päivää ennen kuin se myydään. Kiertoaajan lyhentämisen pitäisi olla mahdollista, kun verkkokauppamyynni mahdollistaa tavaroiden tilaamisen vasta asiakkaan tilauksen jälkeen.

Vaikka tunnusluvut kertovat heikosta taloudellisesta asemasta, muutos kahteen edelliseen tilikauteen nähden on ollut pääosin positiivista. Edellisillä tilikausilla on ohjelman mukaan ollut joitakin tunnuslukuja jopa hälyttävällä tasolla, mutta viimeisimmän toteutuneen kauden aikana on saatu parannusta aikaan. Nyt yrityksen tunnusluvuista ei yksikään ole hälyttävällä tasolla, vaikkakin suurin osa toteutuneista arvoista on edelleen heikkoja. Liikevoitto on noussut kahden vuoden takaisesta 0,8 prosentista 1,3 prosenttiin ja sijoitetun pääoman tuotto 2,6 prosentista 4,9 prosenttiin. Myyntikate sen sijaan on laskenut kahden vuoden

takaisesta 27 prosentista 25,9 prosenttiin. Samaan aikaan on kuitenkin saatu nostettua toteutunut käyttökate tavoitekäyttökatteeseen nähden hälyttävältä tasolta heikolle.

Vakavaraisuus on myös hieman parantunut: tilikaudella 2009 tunnusluku oli heikon rajamailla arvolla 20,1 %, mutta tilikaudella 2011 se nousi tyydyttävälle tasolle arvolla 27,5 %. Merkittävä muutos parempaan on tapahtunut korkokulujen prosentuaalisessa määrässä käyttökatteesta. Vuonna 2009 korot käyttökatteesta olivat 28,1 %, kun ne tilikaudella 2011 olivat enää 10,3 %. Myyntisaamisten kiertoaika on pysynyt kolmen viimeisen tilikauden aikana noin kahdessa viikossa, mutta ostovelkojen kiertoaikaa on saatu pidennettyä samassa ajassa 16 päivästä 21 päivään eli yritys on mahdollisesti neuvotellut ostoille lisää maksuaikaa.

Ohjelman tekemän analyysin perusteella Yritys X Oy:n taloudellinen kokonaistilanne on melko heikolla pohjalla ja omistajan varat hupenevat. Suunta viimeisen kolmen tilikauden aikana on kuitenkin ollut pääosin ylöspäin. Vaikka liikevaihto ja etenkin myyntikate ovat pienentyneet, tilikauden tulosta on saatu parannettua ja yritykseen on jäänyt enemmän rahaa. Tilikauden 2009 tulos oli negatiivinen, mutta tilikaudella 2010 tulos saatiin nostettua positiiviseksi ja seuraava vuosi oli vielä hieman parempi. Suunta on siis oikea.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

11.1 Palvelun mahdollisuudet

Excel-pohjaisen analyysiohjelman käyttäminen on hyvin helppoa. Käytön oppii itsenäisesti kokeilemalla, joten erityistä koulutusta tai perehdyttämistä ei tarvita. Analyysin tuottaminen ohjelmalla edellyttää vain oikeiden lukujen syöttöä niille varattuihin kohtiin. Tilitoimisto laatii jo nyt taloushallinto-ohjelmalla lähes kaikille asiakasyrityksille tuloslaskelman ja taseen kuukausittain, joten ohjelman vaatimat tiedot ovat suoraan saatavilla valmiista raporteista. Helpon käytettävyyden vuoksi kaikki tilitoimiston työntekijät voivat tarvittaessa käyttää ohjelmaa, joten analyysien tekeminen ei jää vain joidenkin työntekijöiden varaan.

Koska tietojen syöttäminen ohjelmaan on nopeaa ja tunnuslukujen laskeminen tapahtuu automaattisesti, ohjelmaa voidaan tarvittaessa käyttää useamminkin kuin tilinpäätöksen yhteydessä tehtävään analysointiin. Näin ollen myös säännöllinen taloudellisen tilanteen arviointi on ohjelman avulla mahdollista eikä vie kohtuuttomasti tilitoimiston resursseja. Valmiiden kuukausiraporttien vuoksi ohjelmaan syötettävien tietojen hankkiminen ei teetä ylimääräistä työtä.

Analyysipalvelusta kiinnostuneiden asiakkaiden kanssa voitaisiin neuvotella kullekin sopiva aikaväli, jolla analyysyjä tehdään. Asiakkaan kanssa voitaisiin sopia esimerkiksi kuukausittain, neljännesvuosittain tai vuosittain tehtävästä analyysistä. Osalle asiakkaista voitaisiin tarjota analyysyjä harvemmin tai vain tarvittaessa riippuen asiakasyrityksen koosta, toimialasta ja tilanteesta. Käytännössä ohjelmaa tultaneen kuitenkin käyttämään eniten tilinpäätösten yhteydessä tehtävään analyysiin, johon se parhaiten soveltuu. Tärkeintä on tunnistaa asiakasyrityksen tilanne ja kiinnostus asiaan, ja tarjota palvelua sen mukaan. Tärkeää on myös tunnistaa ne asiakasyritykset, joille palvelua ei kannata turhaan tarjota.

Analyysipalvelun tarjoamisessa avainasemassa ovat tilitoimiston asiantuntijuus ja neuvonta analyysin tulosten raportoinnin yhteydessä. Kuten aiemmin kappaleessa 4.2 todettiin, tunnuslukujen tulkinnassa on tärkeää, että tunnusluvun laskentakaava ja merkitys ymmärretään. Tunnuslukujen laskeminen menee huk-

kaan, jos niiden takaa löytyviä eriä ja tunnusluvun viestiä ei ymmärretä. Ohjelman tuottamasta analyysistä ei sellaisenaan ole juurikaan asiakkaalle apua, mikäli asiakkaalla ei ole tarvittavaa taitoa tulkita lukuja ja tuloksia. Koska suurimmalla osalla asiakasyrityksistä ei ole omaa taloushenkilöstöä, tilitoimiston olisi hyvä käydä analyysi perusteellisesti läpi asiakkaan kanssa. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi tilinpäätöspalaverin yhteydessä tai useammin, jos analyysejä tehdään enemmän. Asiakkaan kanssa tulisi käydä läpi mahdolliset ongelmatkohdat – tunnusluvut, jotka ovat hälyttävällä tai heikolla tasolla – ja kiinnittää huomiota niihin tunnuslukuihin, joissa on tapahtunut muutoksia. Valmiita ratkaisuja ongelmiin tilitoimisto ei tietenkään voi tarjota. Tarkoituksena onkin saada asiakasyrityksen johto huomioimaan itse mahdolliset ongelmatkohdat ja pohtimaan niiden syitä.

Yksi vaihtoehto ohjelman hyödyntämiseen on, että varsinaisten analyysien tarjoamisen sijaan tilitoimisto käyttääkin ohjelmaa tiedonlähteenä syventämään omaa tietämystään asiakasyrityksen tilanteesta. Tätä parempaa tilannetietoa toimisto voisi käyttää hyödykseen palaverien yhteydessä ja asiakasneuvonnassa. Tällöinkin ohjelman hyödyntämisen tulee tietenkin näkyä hinnoissa, jotta lisääntynyttä asiantuntemusta ei tarjota ilmaiseksi.

Myös tilitoimiston omistajan tavoite ohjelman hyödyntämiseksi on vastaavanlainen. Ohjelman avulla tilitoimiston palveluvalikoimaan saadaan lisättyä kokonaan uusi palvelu, mutta yhtä lailla ohjelmaa tullaan käyttämään omana tiedonlähteenä tuomaan erilaista näkökulmaa asiakkaan tilanteeseen. (Laukko 2012b.)

11.2 Palvelun riskit

Analyysipalvelun tarjoaminen pienessä tilitoimistossa ei ole täysin ongelmaton. Asiakkaat ovat pieniä yrityksiä ja riskinä on, ettei palvelulle nähdä tarvetta. Useiden asiakasyritysten toiminta on melko pientä, ja omistaja saattaa yksin vastata koko toiminnasta. Tällöin omistajalla itsellään voi olla tarpeeksi kattava kuva yrityksen tilanteesta, eikä ulkopuolisen tekemä analyysi tarjoa uutta tietoa. Osalla toiminta taas on niin pientä, että jo tuloslaskelma sellaisenaan antaa omistajalle tarpeeksi tietoa yrityksen tilanteesta. Tällöin tunnuslukuanalyysin

tekemiselle ei ole perusteita. Haasteena onkin, löytääkö tilitoimisto palvelulle halukkaita asiakkaita.

Toinen riski analyysipalvelun tarjoamisessa liittyy pienen tilitoimiston asemaan ja siihen kohdistettuihin odotuksiin nimenomaan pieniä yrityksiä palvelevana toimistona. Osa Scantilit Oy:n asiakkaista on valinnut pienen tilitoimiston juuri sen vuoksi, että se tarjoaa peruspalveluja ja asiantuntevaa neuvontaa pienille yrityksille. Pienet asiakkaat eivät halua suurten tilitoimistojen tarjoamia lukuisia analyysi- ja seurantapalveluja raporteineen, joista niille ei ole hyötyä. Analyysin tarjoamisessa tulee olla varovainen ja kohdentaa tarjontaa oikein. Asiakkaat eivät saa tulkita tilannetta niin, että tilitoimisto on päättänyt ottaa uuden palvelun käyttöönsä ja myydä sitä myös niille, jotka eivät sitä tarvitse. Juuri tällaiset syyt ovat saaneet joitakin asiakkaita siirtymään suurilta tilitoimistoilta Scantileille.

Suurimpana riskinä analyysipalvelun tarjoamisessa onkin, ettei tilitoimiston asiakkailla ole kiinnostusta ja tarvetta sille. Analyysiohjelma on jo hankittu, ja tavoitteena on saada siitä jollain tavalla hyötyä asiakasyritysten palvelemisessa. Tavoite jää toteutumatta, mikäli palvelu ei ole tarpeeksi houkutteleva ja tarpeellinen.

Kolmas riski liittyy tilitoimiston henkilökunnan osaamiseen. Analyysiohjelman käyttö itsessään on helppoa, mutta palvelun todellinen hyöty asiakkaalle on tulosten tulkinnassa. Juuri tähän monet asiakkaat tarvitsevat apua, ja riskinä on, ettei tilitoimiston henkilökunta osaa esittää analyysiohjelman tuottamaa tietoa oikein. Tällöin palvelun tarjoaminen edellyttäisi henkilökunnan perehdyttämistä ja kouluttamista, mikä puolestaan lisää kustannuksia.

11.3 Palvelun kohdentaminen

Uuden palvelun käyttöön ottaminen vaatii yritykseltä aina pohdintaa, muun muassa tarjotaanko palvelua kaikille vai vain osalle asiakkaista, ja tarjotaanko palvelua kaikille samanlaisena. Tällöin yleensä puhutaan segmentoinnista. Wind ja Bell (2007) kirjoittavat: yksikään tuote tai palvelu ei vetoa jokaiseen kuluttajaan ja nekin, jotka ostavat saman tuotteen, tekevät sen hyvin erilaisista syistä. Te-

hokas markkinointi edellyttää markkinoiden segmentointia homogeenisiin segmentteihin ja näiden segmenttien tarpeiden ja halujen tunnistamista. (Wind & Bell 2007.)

Pienissä yrityksissä ei ole tavallista ja usein tarpeellistakaan tehdä varsinaista segmentointia tai markkinoida palveluja segmenttien mukaan. Asiakkaiden ryhmittely keskenään samanlaisiin ryhmiin on yksinkertaisempi ja monesti tiedostamaton prosessi. Myös Scantileillä asiakkaiden tarpeiden kartoitus perustuu pitkälti yrityksen omistajan ensikäden tietoon asiakkaista. Toki asiakkaita voidaan ryhmitellä esimerkiksi toimialan ja koon perusteella. Tilitoimiston asiakkaat ovat kuitenkin keskenään hyvin erilaisia, joten palvelujen tarjoaminen ja kohdentaminen pohjautuu yrittäjän pitkään kokemukseen ja asiakastuntemukseen.

Ohjelman mahdollistama uusi palvelu tullaan lisäämään tilitoimiston palveluvalikoimaan niin, että se on kaikkien asiakkaiden tiedossa ja saatavilla. Palvelua tarjotaan kuitenkin ensisijaisesti niille asiakkaille, joille siitä katsotaan olevan erityistä hyötyä. Lähinnä tämä tarkoittaa isoimpia asiakkaita, joskin ohjelma soveltuu kaikenkokoisten yritysten analysointiin. Tällä hetkellä potentiaalisia asiakkaita palvelulle on tilitoimiston omistajan Tiina Laukon arvion mukaan noin 10—20. (Laukko 2012b.)

Analyysipalvelun kohdentaminen isoimmille asiakkaille on järkevää, sillä hyvin pienimuotoisen toiminnan analysointi ohjelmalla ei ole tarkoituksenmukaista. Kun tunnuslukuja lasketaan hyvin pienistä ja osin puutteellisista eristä, niiden luotettavuus saattaa heikentyä. Kyseenalaiseksi tulee tällöin myös se, onko analyysistä todellista hyötyä pienelle asiakkaalle. Hyvä ratkaisu onkin laittaa palvelu kaikkien saataville, mutta tarjota sitä aktiivisimmin niille, joille siitä katsotaan olevan todellista hyötyä.

Tilitoimiston isoimmat asiakkaat on jaettu työntekijöiden kesken niin, että päävastuu asiakkaan palvelusta on tietyllä työntekijällä. Päävastuussa olevalla henkilöllä on näin ollen myös paras yleiskuva asiakasyrityksen tilanteesta ja palvelujen tarpeesta. Laukon mukaan olisi järkevää, että kukin työntekijä voisi tarjota analyysipalvelua omille asiakkailleen, kunhan ohjelmaan on tutustuttu tarpeeksi (Laukko 2012b). Toinen vaihtoehto olisi se, että palvelun tarjoaminen

on yksin tilitoimiston omistajan vastuulla. Tällöin riskinä kuitenkin on, että muiden kuin omien asiakkaiden tilanteen tunteminen on heikompaa, ja tarve palvelulle saattaa jäädä tunnistamatta. Ensimmäinen vaihtoehto on tässä mielessä järkevämpi. Kukin työntekijä tuntee parhaiten omien asiakkaidensa tilanteen, ja voi arvioida palvelun tarpeen parhaiten.

11.4 Palvelun käyttöönotto

Uusi analyysipalvelu voidaan lisätä palveluvalikoimaan heti, kun kaikki tilitoimiston työntekijät ovat tutustuneet ohjelmaan ja hallitsevat sen käytön. Toki palvelua voidaan tarjota asiakkaille jo aiemmin. Tällöin analyysin saattaa kuitenkin tehdä työntekijä, jolle kyseisen asiakkaan toiminta ja tilanne eivät ole ennestään kovin tuttuja. Laajempaan käyttöön palvelu saadaan vasta sitten, kun työntekijöiden perehdytys on tehty. Ohjelman käytön opettelun yhteydessä on järkevää kartoittaa henkilöstön osaaminen analyysien tulosten tulkintaan, ja tarvittaessa järjestää lisäkoulutusta mahdollisimman pian.

Uusille asiakkaille analyysipalvelu kannattaa esitellä jo heti asiakassuhteen alussa ja tarjota sitä osana asiakaskohtaista palvelusuunnitelmaa. Asiakkaan halutessa palvelu voitaisiin ottaa säännöllisiin palveluihin mukaan. Vanhoille asiakkaille palvelua kannattaa tarjota yrityksen tilanteeseen sopivassa ajankohdassa ja sopivin väliajoin. Hyvä mahdollisuus uuden palvelun esittelemiseen suurelle osalle asiakkaista voisi olla esimerkiksi tilitoimiston syksyllä suunnittelema asiakastilaisuus.

12 YHTEENVETO

Yrityksen taloudellisen tilanteen arvioinnille on useita syitä ja käyttäjiä. Talousanalyysi kiinnostaa sekä yrityksen omaa johtoa, että sen sidosryhmiä. Yrityksen olisi hyvä luoda katsaus taloudelliseen tilanteeseensa vähintään tilinpäätöksen yhteydessä. Tilinpäätösanalyysillä onkin pitkät perinteet, ja sitä voidaan hyödyntää useilla tavoilla. Analyysien tekemiseen on olemassa lukuisia tietokoneohjelmistoja, ja sellaisen käyttöä kartoitettiin myös tässä työssä pienen tilitoimiston näkökulmasta.

Scantilit Oy:llä on hyvät edellytyksen hyödyntää hankkimaansa talousanalyysiohjelmia asiakasyritystensä palvelemisessa. Ohjelmaa voidaan hyödyntää kahta kautta: sen avulla saadaan palveluvalikoimaan täysin uusi analyysipalvelu, jota voidaan myydä asiakkaille, mutta se toimii myös tilitoimiston omana tiedonlähteenä tuomalla uutta näkemystä asiakkaan tilanteeseen.

Analyysipalvelu lisätään palveluvalikoimaan, jolloin se on kaikkien asiakkaiden saavutettavissa, mutta palvelun aktiivinen tarjoaminen kohdennetaan isoimmille asiakkaille, joille siitä katsotaan olevan todellista hyötyä. Kunkin asiakkaan kanssa voidaan sopia tälle sopiva aikaväli, jolla analyysijä tehdään, sillä ohjelman avulla voidaan tehdä myös säännöllistä talousanalyysiä esimerkiksi kuukauden välien. Parhaiten ohjelma soveltuu kuitenkin tilinpäätösanalyysin tekemiseen, sillä se käsittelee aineistoa toteutuneiden tilikausien kautta. Analyysi on myös luontevaa tehdä tilinpäätöstiedoista, ja käydä läpi tilinpäätöspalaverin yhteydessä.

Avainasemassa uuden palvelun käyttöön ottamisessa ja tarjoamisessa on tilitoimiston asiantuntijuus ja osaava neuvonta. Suurimmalla osalla asiakasyrityksistä ei ole omaa taloushenkilöstöä, joten asiakkaalla ei välttämättä ole tarpeeksi taitoa analyysin tulosten tulkintaan. Tässä asiassa tilitoimistolla on mahdollisuus omalla asiantuntijuudellaan vaikuttaa siihen, kuinka paljon asiakas hyötyy analyysistä.

LÄHTEET

Elinkeinoverolaki 24.6.1968/360. Luettu 16.4.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360>

Kallunki, J.-P. & Kytönen, E. 2004. Uusi tilinpäätösanalyysi. 5. painos. Helsinki: Kauppakaari Oy.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336. Luettu 16.4.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

Laine, M. yrityskonsultti. 2012. Keskustelu 17.2.2012. Tampere. Scantilit Oy.

Laukko, T. kirjanpitäjä ja yritysjohtaja. 2012a. Keskustelu 17.2.2012. Tampere. Scantilit Oy.

Laukko, T. kirjanpitäjä ja yritysjohtaja. 2012b. Kysymyksiä. Sähköpostiviesti. tiina.laukko@scantilit.fi. Luettu 7.5.2012.

Lauslahti, S. 2007. Mitä talousluvut kertovat? [Verkkoartikkeli]. Julkaistu 13.3.2007. Luettu 26.2.2012. <http://www.tilisanomat.fi/node/233>.

Leppiniemi, J. 2006. Tilinpäätöksen lukeminen: Tulkitse signaalit oikein. [Verkkoartikkeli]. Julkaistu 14.3.2006. Luettu 20.2.2012.
<http://www.tilisanomat.fi/node/96>.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2001. Pk-yrityksen kirjanpito ja tilinpäätös. Helsinki: WSOY.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. 4. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Salmi, I. 2004. Mitä tilinpäätös kertoo? 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Suomen virallinen tilasto. 2012. Kaupan tilinpäätöstilasto. Liitetaulukko 2. Kaupan taseet toimialoittain 2010 pl. agentuuritoiminta. [Verkojulkaisu]. Päivitetty 22.2.2012. Luettu 16.4.2012.
http://www.stat.fi/til/katipa/2010/katipa_2010_2012-02-22_tau_002_fi.html.

Wind, Y. & Bell, D. 2007. Market segmentation. Teoksessa Baker, M. & Hart, S. The Marketing Book. [Verkkoartikkeli]. Julkaistu 8.8.2007. Luettu 2.4.2012.
http://marketing.wharton.upenn.edu/documents/research/0702_Market_SegmeSegment.pdf

Yritystutkimusneuvottelukunta. 2005. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 8. korjattu laitos. Helsinki: Gaudeamus.

LIITTEET

Liite 1. Yritys X Oy:n tuloslaskelma

	1.10.2010-30.9.2011	1.10.2009-30.9.2010
LIIKEVAIHTO	1 287 835,46	1 323 022,42
Liiketoiminnan muut tuotot	3 140,00	5 636,82
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	928 446,15	919 602,05
Ostojen oikaisuerät	-2 017,75	- 475,72
Varastojen muutos	6 580,06	12 837,91
Ulkopuoliset palvelut	<u>20 888,21</u>	<u>27 414,43</u>
	953 896,67	959 378,67
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	152 439,99	169 579,26
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	28 473,14	30 464,69
Muut henkilösivukulut	<u>6 242,12</u>	<u>6 927,16</u>
	187 155,25	206 971,11
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	36 218,40	36 423,22
Liiketoiminnan muut kulut	<u>97 074,76</u>	<u>112 058,55</u>
LIIKEVOITTO / TAPPIO	16 630,38	13 827,69
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut korko- ja rahoitustuotot	78,06	0,76
Korkokulut ja muut rahoituskulut	<u>5 523,10</u>	<u>5 874,47</u>
TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	11 185,34	7 953,98
Tuloverot	<u>2 578,75</u>	<u>2 409,27</u>
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	8 606,59	5 544,71

Liite 2. Yritys X Oy:n tase

	1.10.2010-30.9.2011	1.10.2009-30.9.2010	
V a s t a a v a a			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
Liikearvo	158 257,80	193 393,80	
Aineelliset hyödykkeet			
Kalusto ja muu irtain	3 247,49	4 329,89	
Sijoitukset			
Muut osuudet	0,00	20 925,00	
PYSYVÄT VASTAAVAT	161 505,29	218 648,69	
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus			
Aineet ja tarvikkeet			
Varasto A	87 886,41	70 974,47	
Varasto B	<u>88 393,80</u>	<u>111 885,80</u>	182 860,27
Lyhytaikaiset saamiset			
Myyntisaamiset	49 334,90	54 740,50	
Saamiset työntekijöiltä	0,00	95,12	
Muut saamiset	2 463,20	5 133,34	
Siirtosaamiset	<u>517,21</u>	<u>1 278,73</u>	61 247,69
Rahat ja pankkisaamiset			
Käteisvarat	3 769,91	3 939,10	
Pankkisaamiset	<u>32 789,50</u>	<u>50 678,75</u>	54 617,85
VAIHTUVAT VASTAAVAT	265 154,93	298 725,81	
VASTAAVAA YHTEENSÄ	426 660,22	517 374,50	
V a s t a t t a v a a			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	63 750,00	63 750,00	
Ylikurssirahasto	42 500,00	42 500,00	
Edellisen tilikauden voitto/tappio	2 640,46	-2 904,21	
Tilikauden voitto/tappio	8 606,59	5 544,67	
OMA PÄÄOMA	117 497,05	108 890,46	
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen			
Lainat rahoituslaitoksilta	159 500,00	214 500,00	
Lyhytaikainen			
Lainat rahoituslaitoksilta	35 000,00	35 000,00	
Ostovelat	54 460,80	53 084,51	
Muut lyhytaikaiset velat	27 948,73	81 387,57	
Menojäämät	15 245,81	19 959,07	
Muut siirtovelat	<u>17 007,83</u>	<u>4 552,89</u>	193 984,04
VIERAS PÄÄOMA	309 163,17	408 484,04	
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	426 660,22	517 374,50	